

M K-K
35 ext.

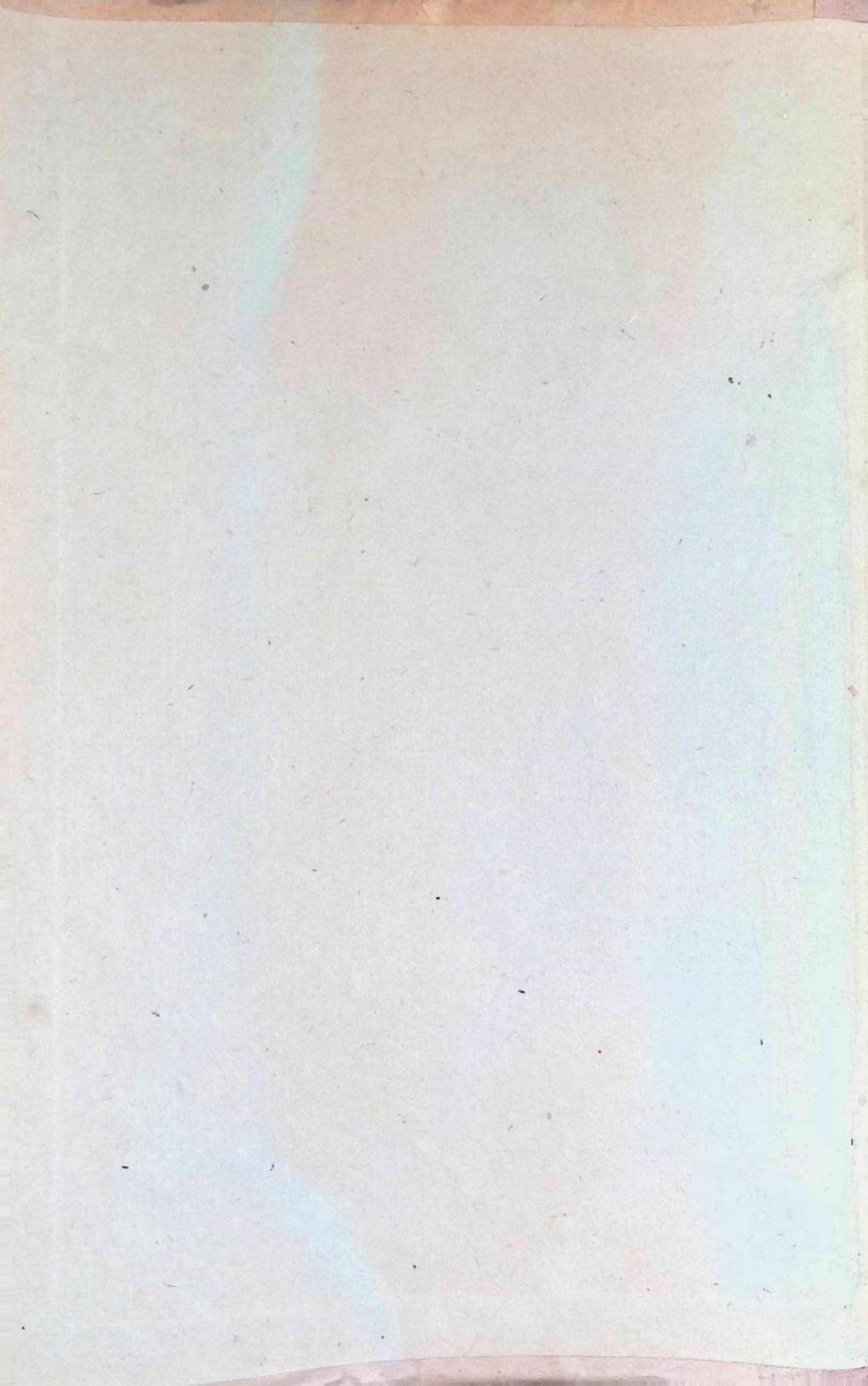
Je. Ja. FORTUNATOVA

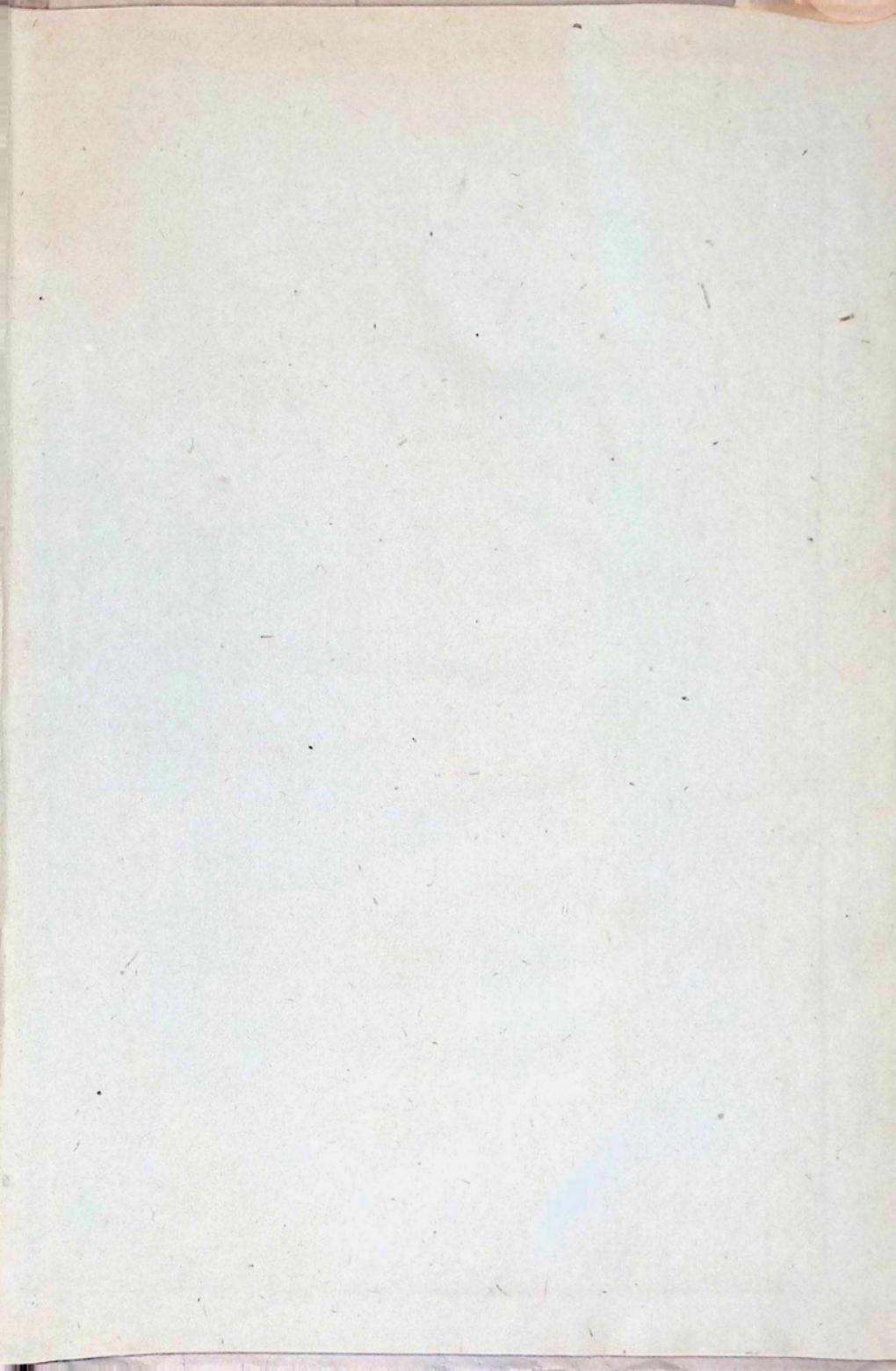
UMŞLHNA DEGTR

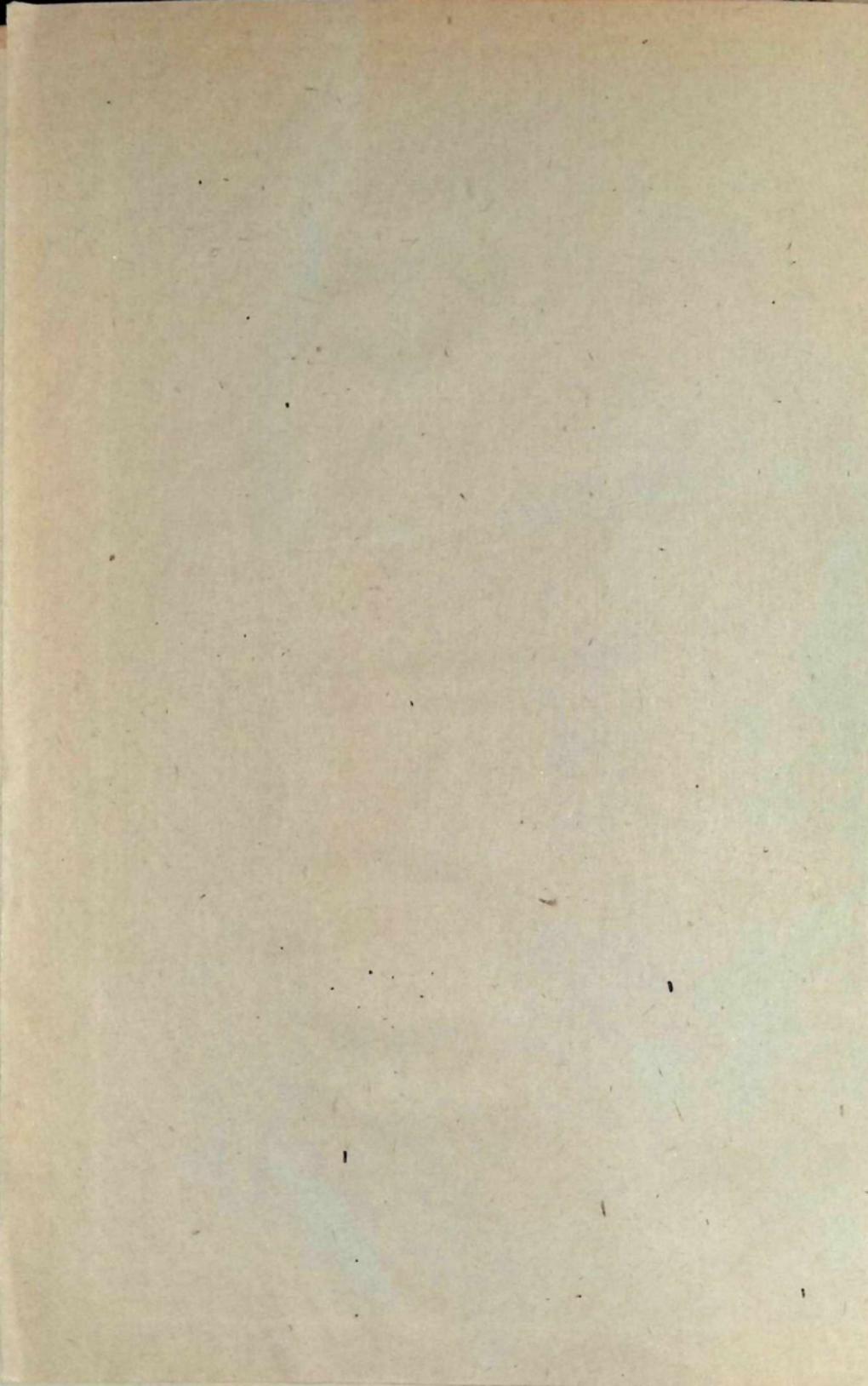
NEGDGÇ XJV

Xalым Gosizdat
El'st — 1937 z.

Çiklvr

Xalx:	Mər:	İlgz barlgdż:	İlgz umşxmu:
43-gç	Doras	14-gç bolazana,	bolzana,
62 gç	"	7-gç ovz.	jovz.
76-gç	Deerəs	3-gç umşub ik	umşpъ ik
"	"	11-gç Ik hazrin səq	Ik har səq

Je. Ja. Fortunatova—Umşılına degr 1-gç xuv.

Je. Ja. FORTUNATOVA

UMŞLHNA DEGTR

NEGDGÇ XUV

EKLC ŞKOLIN NEGDGÇ KLASIN

RSFSR-in NARKOMPROS BATRAV

Orçullihinъ Хальмг ASSR-in Narkompros batrav

XALЬMГ GOSIZDAT
ELST — 1937 z.

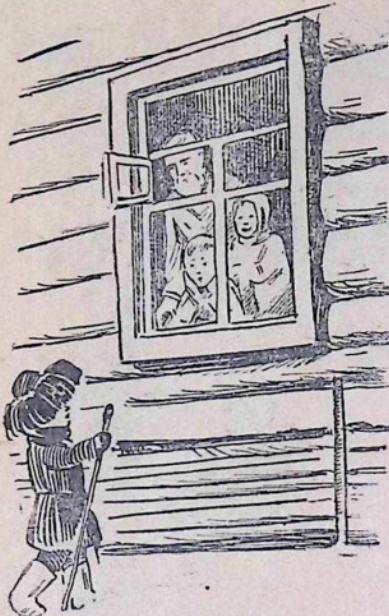
LIBRARY
THE CHINESE
UNIVERSITY OF HONG KONG
4232

Yvl bolv.

Yvl bolv,
Casn unv.
Hazr cahav,
Balçg uga bolv.
Casar uul kehəd,
Canar dəşəd,
Saadg met xurdar
Uulas dorgşan buuxla,
Jamaran kecy sən!

Dokzyn kütünsə xamran batl.

Maxla.

Paşa eckinn̄ maxla
ymsçkəd, ecklərn̄ ədl
ik zalu bolsar sanv.
Ter maxlan̄ çirənn̄
ərəlin̄ bytəv. Paşa
tyyg evrən vijn̄ med-
zəxş. Hartan eckinn̄
taig vərəd, uulıncar
alxad harv. Əl vəəsn
zalu Paşag yzəd xəə-
krv:

— Ej, maxla, jahz jovnaç? Mana Paşag
xaaran avç jovnaç?

Məsn.

(Naadn.)

Mər işkəd orkv—
Məsn kəl dor işkgdv.
Dəkəd əmərən jovv—
Dəkəd məsn işkgdv.
Dəkəd mər işkv—
Dəkəd məsn kəl dor xarhv!

Yol-ik urn, tarıts kənz.

Haza.

Yvl bilə, bolv dulan yvl bilə. Casn ik bilə,
Biçkn kyykd haza jovla. Casar naadha
kezəcxələ. Harmudnъ daarna, bolv naadhanъ
jir sən bolz harv.

Naadhan amndnъ surul bəənə. Naadhanъ
nydig nyrysər kez.

Sog.

Vanə valengən ymsəd,
biçkn Tanətə harad jovna.
Xudgin usn asxrad bəənə,—
yks gi—biçə udad!
Xərx cag bolçkv,
Vanə boln Tanə
xojurn ormasn kəndrxş.
Orkrad xojurn uuləd bəənə:
Tednə valengyd körç oç,
valengən suhlz avç çadzaxş.

Bostn!

Ej, kyykd, bostn!
xuvcan şuluhar ymstn,
tyrgər nyг haran uhatn,
şkoldan ert odtn!
Əmtn cuhar kədlzənə,
surhulıtn tanig kyləzənə!

Oratv.

Yvl irv. Ikər casn orv. Kəvyd şkoldan oç
jovna. Kəvyd casar şıvldəd naadna.

İlgəd şuugad kesgtən naadv. Gentkn şko-
lnıь sanandıь orad, kəvyd gyyldəd harv. Şkol-
dan kyrəd irxlənъ, negdgç urok çilzəz.
Casar naadna gidg en!

*Surhulıç kodlmış met,
kodlmışın cagtnı eklexx zovis.
Dutaxmn biz, oratxmn biz.*

Çini kədilmiş şkold.

Semen kolxozinn parvlənd hancxarn suula.
Gentkn neg viçkn kyykn gyyhəd orad irv.

— Jungad oratzaxmç? Şkoldan jungad es odvç?

— Namag eezm ilgəv. Bijń gemtə. Ykr sa giv.

— Ykr sa giv? Ne şkoldan od. Çama uga
bidn torç çadxvdn. Eeziñçn ormd taldan kyn
kədlzənə. Xərnə ekdən kelç.

— Bi ykr saaz çadxv,—giz Ksenə əəlsn
bəədl harad kelv.

— Çini tələ tegəd ken surhulb surxmb?
Eeziñçn ormd kyn bəənə, çini ormd ky olz
bolşgo. Çini kədilmiş şkold.

Ksenə bajrlad, şkolor gyyhəd harv.

Jaaxv?

Mişa yyllə xarhv,
Jaaxan es medv.
Tetradən olz çadxş:
stolan negznə,
şkafan xutxçna,
orn dorahur xəənə,
tetradb mel oldxş!
Jahsn bolxv?

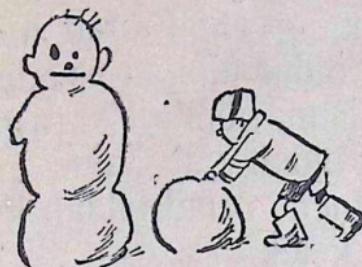
Xama xajsn bolxv?

Oda bi jaaxv?

Albdas bi tetradb olxv?

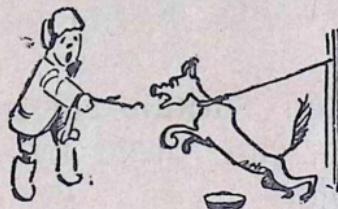
Dig-daran bəxəs cag zəvn
bolna.

Neg zalxu kovynə biçsnəs.

Dekabrin 2.

Şydm əvdəd, şkold
odsn ugav.

Dekabrin 11.

Ças ard yldsn uçrar,
sürhulədan oratvv.

Dekabrin 17.

Tolham əvdəd, şkold
odsn ugav.

Dekabrin 21.

Eezən ugad dyyhən
xələhəd, dəkəd şkold
odsn ugav.

Borə boln Vası̄k.

Aleş biçkn dy kœvyn Boradən biçg zaaxar sedv. Zug Borə surhulsurxar sedxş. Degtrən pol deer şivçkv. Vası̄k-mis əərdz odad, degtrin xalxsig tavgarn kəndəhəd naadv.

Borə Vası̄kig vərz avad, degtrən yzylv:
—Umş, umş.

Vası̄k Borig maaz-çkad aldrad harv, for-toçkar ger deegşən gyyhəd harv.

Borə Vası̄kd kelv: — Biçg medxşç, biçg medxşç. Aleş inəhəd, terynd kelv: Vası̄kta xojurn biçg medxşt.

Borə terynyr xələhəd, degtrən ərgz avçkad kelv: — Ne, bi surhulsurnav. Oda mana gert biçg meddgonъ negxnyldx —ternъ — Vası̄k mis.

Yvlər.

Kœvkr cahan casn ahart ergəd,
hazr deer arhul unad, kevtə.
Ər şidr teg cahan kənzlər

cuharag byrkçksn kevtə casar cəəv.
Ədr ekləd axrdv, narna gerl bahrv.
En kiitn irv, iigəd yvl bolv.

Dərldən.

Urokin xəən Katə kelv:

—Kəvyd, dərldij! Tetradən cevrər xadhlx,
değtrən şuuls uga, urokdan oratl uga irzəx
yg əgcxəj.

Surhulıçnr neg negən dərldənd duudv.
Şura kelv:

—Bi Kolələ dərldnəv. Kolə urokdan ora-
tad vəənə. Tetradən kirtəhər xadhlna.

— Ci bijçn bas oratad vəənəç,—giz xəv-
rəhsnə Lenə kelv.

—Bi dəkz oratxşv. Tetradən bas cevrər xadhlnav.
Kolə dərldnəv giv.

—En boocahan jahz kycəxitn bidn xələjl!—
giv kəvyd. —Ken jahz kycəsitn bidn xələnəvdn.

Surhulin zilin dərvnə çilv. Kolə Şura xo-
rin booca surhulıçnr şyyv. Şura təryn neg
çign oratsmn uga. Kolə neg dəkz oratz. Tet-
radən xojurn cevrər xadhlz.

—Daruk dərvnəd vi neg çign oratxşiv,—
giz Kolə kelv.

Ədr ulm axrdad vəənə.

Ədr jir axrxn bolv. Əryn dolan çasla xarn-
hu bolad vəənə. Ydin xəən dərvn çasla dəkəd
xarnhurz odna.

Yvld bidn onydin lampta bosad, lampta
ydin xotan uunavdn. Yvld asxn jir ut bolna.

Dekabrin 22 əmtin axrxn ədr, əmtin ut
sə bolna.

TƏƏLVRİNİB OL:

Cahan kənçr təegig łykldni
bytz

Yvlin aal.

(Tuul.)

Yvl cuharag alxar sedv.

Tyryləd şovudur dərvv. Şovud cuhar du-
lan hazrur nisəd jovz odv. Şovudig es kyc-
xən yvl medv.

Zerlg angudur dərvv. Hazrig dyyrgz vy-
təhəd, cas orulv, mel ziñnsn kiitn bolhad vəə-
nə. Angud eəzəxş. Zərmsinnə devl dulan,
zərmsinə gyn nyknd bultz odv.

Yvl ulm uurlad irv, zahsdur dəvrəd ir
Kiitn ulm ikdəd bəənə. Hol nur uga kərə
odv. Zug deegyrn kərv, dorahurn kərsn ug.
Zahsn cuhar dorahur bəədg bolv. Məsn də
zahsn daaxş.

Kyynyr yvl dəvrəd irv. Mel kiitrəhəd bəə
nə. Zin kiitn, alx met, gerin yyd, ers coka
bəənə. Kyn bəsən tylv. Dulan gertən yvli
naadlad suuna.

Biçkdydin vijsń yvləs əəxş. Konъkah
canar dəşldəd, casar naadad, uul ke
həd, ky kehəd naadad jovna. Nam ziñ kiitn
vijsń duudna:

—Naar, nəkd bol!

TƏƏLVRINЬ OL:

Ger dotr ger, ger deer truba.	Truba dotr şuugv, ger dotr şuugv.
Mod bi şatavv, yydnə amnd təvyv.	Əmtn hal yznə, Irz zug untraxş.

TƏƏLVRINЬ OL:

Jovnar; jovnar - mor uga,
Kerçnar; kerçnar - cuişn uga,
Çavçnar; çavçnar - xorhsn uga.

Valə.

Valə neg tyngrcg olz avv. Ter tyngrcgtən
Valə bukvar dyrv, karndaş dyrv. Paľtohan ymsv.

— Xaaran oçanaç? — giz emg eknə surv.

— Şkold.

— Bah bişijç?

— Bah bolx biləv!

Emg ek Valəg şkold odx giz nam sansn
uga.

Valən gerəs şkol xol jumn. Valə hancarn
jovad jovna. Zəvər kiitn. Muurv. Amrad suuv.

Gentkn neg xalun çiigtə jumn harinъ tyl-
kəd orkv. Xələxlə, bargın vəəz.

— U-u mana barg! Mana bavhr xar barg!
Namag jahz olz avvç? — gihəd Valə bargın
tolha ilv.

Barg xəry gyyz harad, Valəg kyləv.

— Xərij gizəx kevtə, — giz Valə sanv. —

Nam bi jovz çadşgov, muurad vəəvv.

Barg xəry Valəhyr irv.

— Nam bargan unad jovxla jahdmə? Daax.

Valə bargan unv. Barg arhul bosad harad
jovv. Valə geryrn əərdəd irv. Əmnəsń emg
eknə tosad irv.

— Nam çamag xəəhə vəəz ze givvdn.

Kəvyd kkykd Valəg xəəppnə kesgtən naadlv.

— Valə, ci bargan unad şkold jahz odvç?

Həəvgo mərməb enç! Bavhr noosta bolv çign
çidlətə! Ci en mərən taxlx bolvzaç.

Yvl ulm uurlad irv, zahsdur dəvrəd ir
Kiitn ulm ikdəd bæənə. Hol nur uga kərə
odv. Zug deegyrn kərv, dorahurn kərsn ug-
Zahsn cuhar dorahur bæədg bolv. Məsn də
zahsn daarxş.

Kyynyr yvl dəvrəd irv. Mel kiitrəhəd bæə
nə. Zin kiitn, alx met, gerin yyd, ers coka
bæənə. Kyn bəşən tylv. Dulan gertən yvli
naadlad suuna.

Biçkdydin vijsnъ yvləs əəxş. Konъkah
canar dəşldəd, casar naadad, uul ke
həd, ky kehəd naadad jovna. Nam zin kiitn
bijinъ duudna:

—Naar, nəkd bol!

TƏƏLVRİNЬ OL:

Ger dotr ger,
ger deer truba.
Mod bi şatavv,
yydnə amnd təvyv.

Truba dotr şuugv,
ger dotr şuugv.
Əmtn hal yznə,
Irz zug untraxş.

TƏƏLVRİNЬ OL:

Jovnar; jovnar - mor uga;
Kerçnar; kerçnar - cısn uga,
Çarçnar; çarçnar - xorhsn uga.

Valə.

Valə neg tyngrcg olz avv. Ter tyngrcgtən
Valə bukvar dyrv, karndaş dyrv. Paľtohan ymsv.

— Xaaran oçanaç? — giz emg eknə surv.

— Şkold.

— Bah bişijç?

— Bah bolx biləv!

Emg ek Valəg şkold odx giz nam sansn
uga.

Valən gerəs şkol xol jumn. Valə hancarn
jovad jovna. Zəvər kiitn. Muurv. Amrad suuv.

Gentkn neg xalun çiqtə jumn harinъ tyl-
kəd orkv. Xələxlə, bargın vəəz.

— U-u mana barg! Mana bavhr xar barg!
Namag jahz olz avvç? — gihəd Valə bargın
tolha ilv.

Barg xəry gyyz harad, Valəg kyləv.

— Xərij gizəx kevtə, — giz Valə sanv. —

Nam bi jovz çadşgov, muurad vəəvv.

Barg xəry Valəhyr irv.

— Nam bargan unad jovxla jahdmə? Daax.

Valə bargan unv. Barg arhul bosad harad
jovv. Valə geryrn eərdəd irv. Əmnəsnə emg
eknə tosad irv.

— Nam çamag xəəhə vəəz ze givvdn.

Kəvyd kkykd Valəg xəənnə kesgtən naadlv.

— Valə, ci bargan unad şkold jahz odvç?

Həəvgo mərməb ençn! Bavhr noosta bolv çign
çidlətə! Ci en mərən taxlx bolvzaç.

Konъkahar dөşlhн.

Konъkahar bi dөşnөv
Kөrөd, daarad вәәхшү.
Hartan веелә zyynөv,
Tolha deerәn maxlatav.
Negr, xojr!—hulбdrad odvv.
Negr, xojr!—kөlvрәd odvv.

Usar kesn şil.

Şkolinnъ xaşad kөvyd casar ger kev. Er-sinъ boln deevrinъ keçkәd, deerн us asxv.
Terzdnъ şiliп ormd ju tәvхmв?
Kөvyd usar şil kexәr şiidv.
—Oln әng әngtә şil kez bolxmn, — giw
Mitә,—usnd şir asxçkad kөrgәçkij.
Kөvyd xuuçn xojr xala olz avv. Tyyndәn
us kev. Negndnъ ulan şir kev, negndnъ kөl
şir asxv. Kiitnd harhad orkv. Usn kөrc odv
Manhdurtnъ mөsinъ salhad avxar sedv
mөsn salz өgxs.

Ter xalasig gert orulv. Baaxn zuur bolac
mөsn nevçk xәelv. Kөvyd xalasig tyrgyr tәvv
Mөsn salad unv.

Mel şil met bolz.

Tegәd terygәn kөvyd casn gerinnъ terz
tәvv.

Məsn deer.

Hold inədn, şuugan tas-
rxş. Biçkn kəvyd, kyykd
zirhzənə.

Xurc konykis zirlzəd
jovna.

—Nama kyc! — Xama
kyclən vəəx vilə!
Kyykd daxz irsn cahan
noxa məsn deegyr jovz

çadxş, xalıtrad vəənə. Noxa əəhəd xucad
vəənə. Zəelkn kəvkr cahan casn orna, surmsg
deer tusn xəəlnə.

Devl bolv çign duladxkş.

Casar kesn baavha haza zogszana.

—Nyckn,—giz Sima kelv.

—Kemrən enyn deer devl ymskxlə, en
duladxij?—giz Sima surv.

—Ne sərz yzcxəj!

Kəvyd casar kesn baavha deer devl ymskv.
Bijsnъ casar şivldəd naadcxav. Kesgtən naadv.
Gentkn ternъ sanandnъ orad, tyynyrr gyy-
ldz odad, vərz yzcxəv. Ternъ əmnk kiitn
kevərn.

Jahna gidg env!—giz Sima kelv.—Tegəd
devl namag jahad xalulad vəənə?

—Çamag çign xalulzaxmn uga,—giz Karpuş kelv.

—Tegəd yvld jungad devl ymsdv?

—Xalu xadhlxar,—giz Karpuş cælhz əgv.

—Mana baavha bolxla kiitn, enyn dotr xalun uga, tegəd xadhldg dulan çign uga.

Casn.

Casn, casn

Atxv, byrkv.

Cahahad, degrtr
naaldna!

Jun bolad odv?
Jamaran yylv?

Atxad Nink avna.

Casn uga bolv.

Baaxn zuur tyyg

Ninkin albxn

Byləlxər Nink sednə...

Cur usn bolv.

TƏƏLVRİNЬ OL:

Tavn kovyn, tavn bığın qulan.

Kovyd xarñhu quladudar tarad

oroxvar. Kovyd bolhn evzənnə
qulanır orz.

Casn dor kyn.

Arefij tylə açxar ə-şuhu mod orz harad,
oratv. Şuurhn şuurv. Taldan xaalhar jovz jovx
bolz Arefijd medgdv. Canan xajçkad, jovhar
xaalh xəəhəd harv.

Arefij çidlńь čiləd, kərt bulxv. Teryg casn
darad xajćkv.

Mərnъ zogsz vəəhəd, geryrn xərz odv.

Mərn ezn ugahar xərz irsig gerin uls yzəd,
Arefig xəəxər harad jovcxav. Xəəz, xəəz jun
çign uga xərz ircxəv.

Mañhdur əryndńь taldan xaalhar noxa
daxulsn aňhuç jovz jovad, noxanъ xaalhin
θər neg jum şinşv. Noxa kələrn cas maltna,
aňhuç jun bolzaxmb gihəd, xələxər əərdəd irv.
Noxa maltad, nyk harhsig yzəd, ter nyknəsńь
ur harçaxig yzv. Ter yks gihəd, casinъ kyrz-
dxlərn, casna dor kəndə nyk yzlə, ter kəndə
nykn dotr kyn untz kevtdg bolna.

Ter nykən aňhuç casar byrkçkəd, selə orad
harv.

Əmtń xurv. Arefig maltz harhad,
geryrnńь avç irv. Gerinnъ haza avç irçkəd,
teryg şud geryrnńь orull uga, tyryləd kesgtən
casar şudrv. Xojr ças çigə bolad, tyrynd uxan
orad, idx jum surv.

TƏƏLVRİNŃ OL:

Hald ʐatxʂ, usnń ćivxʂ.

Casar nooldlhñ.

Uul deer gilvkad,
şin casn ger bæñenæ.
Tyn deer tug
øngtæ zalær saçana.
En—şivæ!
Atak orxar
bag kœyvd xurv.
Cuhar zërgtæ
dæçnr,

Dæñd orxar bulaldna,
buslña.
Çu!
Trubaç tatv.
Giign, havşun
kœyvd nydn irmtl
ova deer harv,
Tolha, nydær
casn tusv.

Casar kesn fabrik.

Kœyvd kkykd casar fabrik kev.
—Mana fabrik jamaran fabrik bolxmb?

—Xuvc ujdg,—giz Kolə kelv.—Mini eezm xuvc ujdg fabrikd kədlənə.

—Uga, neklhnə fabrik kej. Tyynd ed kedmn. Mini eezm nekəç, vyşmyd kedg ed neknə,—giz Lena kelv.

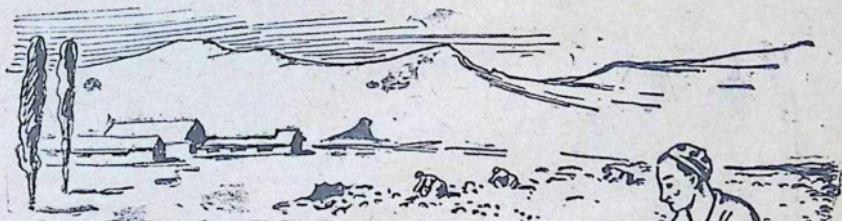
— Ne zavod kecxəj. Aavin kədlzəsnlə ədl tiim zavod kej,—giz Vasə kelv.

—Aavm metalist, maşid kenə. Tiim zavod maşı kehəç zavod giz nerədgdnə.

— „Ura!“ gihəd çanetur xəəkrtn. Şin zavod səkgdv!

Grişa nyrysər nerinə viçv:

Vladimir İlyiç Leninə nertə
maşı kehəç zavod

Oln dundin kerg.

Andrej Axmet xojr neg
negən medxş.

Andrej Moskvad bəənə.
Ter neklhnə fabrikd kədlənə.

Axmet jir ik xol—Turkmend wæenə. Ter teegt wæenə. Kœvn urhana.

Tedn Sovetsk sojuzd tal taldan hazrt wæecxenə. Tedn tal taldan kelər kelnə.

Andrej Axmet xojr neg negnəsn xol wæecxenə, bolv tedn neg kerg kecxenə: siitc kez harhcxana.

Axmet kolxozd kœvn urhana, Andrej Moskvad kœvngər fabrikd siitc neknə.

Ulan galstuk.

Zunar kœvngin teegt kœvn bolna. Teryg cuglulad, eknəsnə cevrlnə. Tyynə xəən tegəd fabrik orulz jovulna.

Tyryləd ter eerdg maşinyr orna. Tyynd kœvngər utc kehəd, utc neklhnə fabrikyr irnə.

Tednər oln zysn ed nekəd, budlhna gert orulz budna. Ed beln bolçkad, magazind orz irdmn.

Pioneer kyzydən ulan galstuk zyyxəsurd, dala oln kyn tyyg kez kədlcxenə.

Eez—udarnic.

Mana klas fabrikd bilə. Ter fabrikd eezm kədlzələ.

Bidn ik sarul zaalur orz irvvdn. Tyynd xojr erädläd maşid zogszaz. Yynd udarnicsin brigad këdlzənə:

Taldan zaalmudar këdlimşç kyykd kyn bolhn xoşad maşind këdlnə. Yynd udarnic hurvn maşind këdlnə.

Bidn zaalin dundahur jovuvdn. Erst plakat xadata bæenə:

Udarn këdlimşin tələ!

Tyynlə zergləd, bæer caasn deer udarnicsin daalhvr biçətə bæenə:

Bijən udarnics giz zarlad, iim ann ygən əgçənəvdn:

1. Hurvn maşind këdlx.
2. Şag harhl uga këdlx.
3. Maşidən saglz xadhlx.
4. Progul keş uga.
5. Tovarişcnrən udarn këdlimşt daxulz orulx. Gentkn tiigz jovad, bi evrənnə eezən yzvv. Term maşinə əor zogszaz.

Eez ergəd xələçkəd, namag tanışkad, musxlzad inəv.

Bi tegəd, mini eez iim kyn bæəzlm! — giz sanvv. Ter—udarnic!

Hosna fabrikd.

Semenova Şurad gilvkəd bæədg şin botinks, boodg byçtəhiň xuldz avç əgç. Botinksin uld iigz biçətə: „Skoroxod“.

Şurin ek „Skoroxod“—gidg fabrikd kədl-zənə.

—Çi en botinksig jamaran udan ujlaç? —giz Şura ekəsn surv.—Byçinъ oruldg nyk-dinъ harhxd, sanxd, jir daşkata bolsn viz?

—En botinksig oln kyn ujla. Mini kədl-ms—zug işklhn. Bi işkəçv. Nykdinъ bolxla, Katə Novikova kenə. Ter ednig maşinkər kenə. Harar kexd berk zovlnta. Taldan kədl-msçnr bolxla, dotrinъ ujna, davxrginъ cokna. Bas maşidər kenə.

—Tana fabrik jamaran oln hos, botink ujna?

—Cug orn-nutgin tələ kədlzənəvdn.

—Cuharad hos, botink jahad kyç kyrəd ujad vəənət?

—Hançxn mana fabrik hos, botink ujza-xş. Nənə çign hosna fabriks dala vəənə.

Mazihər kədləxls həzar
kədlənsəz qulun boln giign
boldmn.

Şin patyrt.

Fabrikin əər kədləşçnr t ik çolun ger tosxz orkv. Tiigən Jegor İlyjin ger byltəhən bas orv. Lenə bas orv.

Şin patyrt ekləd vəəcxəv. Ik bolçkad, sarul xora mən. Asxnd elektriçestv şatahad orkxla,—ədr met sarul bolad odna.

Yynd tednə gert kədilmşçnrin klub bas vəənə. Tyynd naad təvnə, kino bas vəənə.

Gerlə xamdan xuvç uhadg praçeçn vəənə. Xuuçn patyrtan—xoradan juman uhadg bilə. Ur, bytsn xalun. Oda bolxla, cevr boln xaksu dotr xuvç gərtən avç irnə.

Şin ger.

Oj-oj-oj, oj-oj-oj!
Jamaran ik ger bolx!
Ger, ədrər biş çasar,
tengr deegşən əszənə.
Evrən bijərn, bijərn
modar deegşən davşna!
Oj-oj-oj, oj-oj-oj!
Jahsn ik jumb!
Sadas davy,
başnya ədlcv.
Terzny cəəz gilvknə,
çolun ger zogszana.

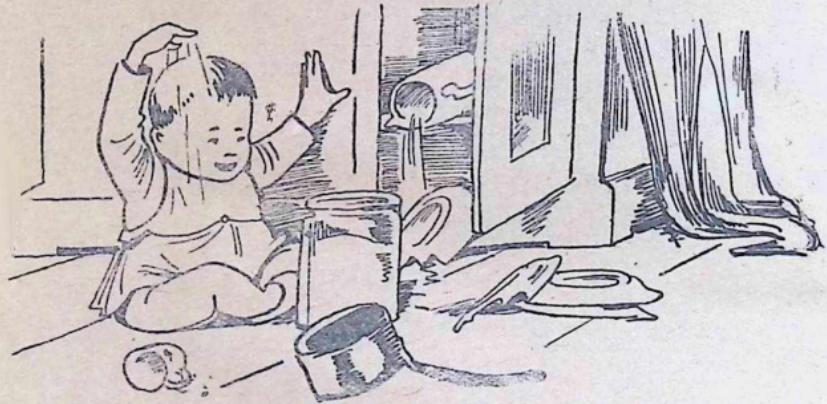
Mışutk.

Urđ cagt ek ulst kynd, zovlňta boldg bilə.
Mışutkin ek ysnd odx zəvtə bolx deer
Mışutkan yldədg kyn uga bilə. Ter Mışutkan

pol deer suulhçkad, terynənn̄ neg hartn̄ şar-
znnur bəryləd, naadk hartn̄ cahan ədm̄gin
biçkn̄ kərs atxulçkad, harad jovz oddmn.

Mışutk hacxarn ylddmn. Ter ju kexmb? Şarznnuras olz uga, ter tyygən xajçkad, əd-
m̄gin kərsn bolxla, taldan tərtə bolx: kərsər
pol arçz bolxmn. Tyygən amndan norhz avç-
kad, Mışutk ekləd, pol zylgv. Zylgz-zylgz muurv.
Kərsən xajçkad, dəkəd kedg kerg uga bolv.

Mışutk xorahar məlknə. En aah savta biçkn̄
şkaf vəənə. Tyyg Mışutk təəlv. Tyyndn̄ kast-
rulymud çign təəvəs çign, tərlks çign vəənə.
Ekn̄ xərz irəd, orz jovna—gertn̄ cug ə
—çimən uga. En Mışutk jun nomhrad odv,
untv biltəl?

Ekn̄ xələçkəd, xəəkrəd odv: kastrulymud,
byrkəsd, təəvəs—cuharag biçkn̄ şkafas harhad
xajçkz. Mışutk, pol deer suuçkad, bankas hujr
harhad, tyygərn bijən cəəlhz vəəz.

Mışutkan uhaxv, polan uhaxv, ałь aah-savan uhaxv gihəd sanad, eknъ al'kinъ tyrylz kexən medz jadad, zogsad vəəv.

Kədlımsçınrin viçkn kyykdin jaslı.

Əryн ert cag bilə. Kədlımsç kyykd uls viçkn kyykdən tevrəd, jaslı tal adhcxana. Cahan viş-mydtə ekçnr tednig tosz xarhad, kyykdig gem şaltg ugahinъ xələnə. Tyunə xəən tednig xuvcinъ sołbz ymskəd, salu-salu xorasar ilgənə: degd viçkninъ—negnyr, viçk elədsinъ—talda-nur ilgənə.

Əryн xotan boln ydin xotan stolovojd (xot uudg gert) iuсхана. Ken çadxń—ervən idnə. Ydin xotin xəən untullhna ças bolna.

Asxnd eknırń kyykdən manhdur əryн kyrt-1ń avad xərcxənə.

Xavtxd jun vəənə.

Vanə cuharag xavtxurn dyrnə,
xavtxnъ jarşg kevtə çikətə:
şaalbgig xavtxurn,
modna kizər—xavtxurn,
katuskig bas—xavtxurn,
şarznnurig—xavtxurn,
Cug kergtə xamgig—xavtxurn,
kerg uga bolv çign—xavtxurn.
Zug xavtxdnъ es bolx junn uga,—
nusan arçdg alçur uga.

Degc kex kergtə.

Kyykdin gert naadhas ilgəz: flazokmud,
kyrzs boln erəstə paroxod.

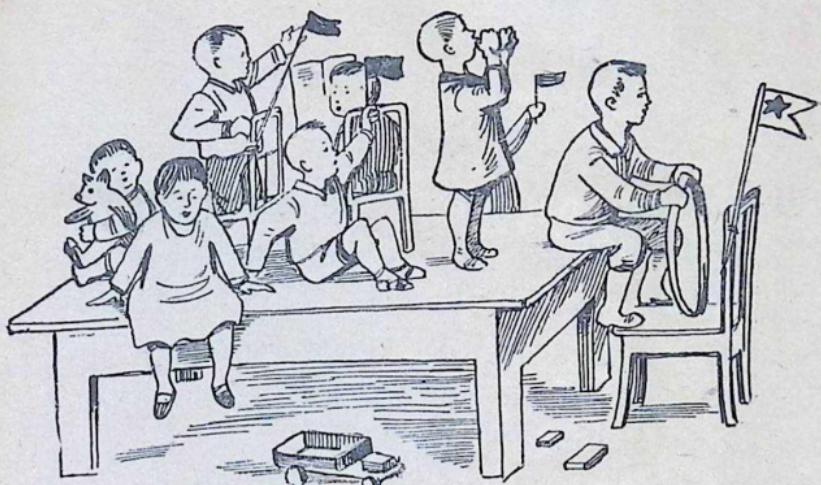
Liza paroxod şyryç avad, kyykd kəvydəs
salz harçkad, erəsinъ erv. Təgəsnъ duhrad,
paroxod harad jovv.

Kyykd-kəvyd naadhahan xajçkad, Lizür gyyldv.

—Ne, Liza, yygən xorahin ut-turşar təv!
Liza paroxodan nurhnannъ ardan bultulçkad:
—Mini paroxod!
—Uga, çini biş,—mana, oln' dundin,—gicxəv.
—Liza tiiklənъ uulv.

—Maşa, terygən viçə kəndə. Terynd vəə-
zəg, bidn taldan „Krasin“—gidg paroxod kez
avxvdn.

Şulun gidgər stol çirəd zogsav—enپ palub boldg. Palub deer stulmud təvçkəd, modar maçt keçkəd, xatu caas təğrgləd, truba kez orkv.

—Bi kapitanı! matrosmud xama vəənə?—
giz Petъk xəəkrzənə.

—Bi matrosı! Bi matrosı!—gicxəv.
—Bi bolxla, rulъ ergylənəv.

Kəvyd, kyykd ulan flagmudar dajlcxahad,
şuuugldad işkrldv: çux-çux, çux-çux! pş-pş-pş!
—gihəd.

Tiigəd jovz odcxav.
Liza hundrxv.

Zogs! zogs!—giz rulъ bərəç xəəkrv. Truba
xəəkrxş. Xəəkryllhn ugahar jovz bolşgo.

Liza bijən bərz es çadv.

—Bi, bi truba bolnav!—giv.

—Şulun deegşən har, xəəkr! —giz kəvyd kelv
Liza davşad harv. Ter darunъ paroxod
xəəkrv—u-u-u,—gihəd şuugad işkrldv.
Jovz odcxav.

Repk.

Əvgn repk suulhna. Repk ik, degd ik
bolz urhna. Əvgn repkig hazras tatna, tatz,
tatz—suhlz avç çadxş.

Əvgn vijdən nəkd kexər emgən duudv.
Emgn əvgnə ardas bərəd, əvgn repkəs avad
tatz, tatz—suhlz avç çadxş.

Emgn aç kyykən duudv. Kyykn emgnə
ardas, emgn əvgnə ardas, əvgn repkəs avad
tatz, tatz—suhlz avç çadxş.

Kyykn noxahan duudv. Noxanъ kyyknə
ardas, kyykn emgnə ardas, emgn əvgnə ardas,
əvgn repkəs avad tatz, tatz—suhlz avç çadxş.

Noxa miisən duudv. Mis naçna ardas, naçn
kyyknə ardas, kyykn emgnə ardas, emgn əv-
gnə ardas, əvgn repkəs avad, tatz, tatz—suhlz
avç çadxş.

Mis xulhnig duudv. Xulhn miisin ardas,
mis noxan ardas, naçn kyyknə ardas, kyykn
emgnə ardas, emgn əvgnə ardas, əvgn rep-
kəs avad, tatz, tatz—repkən suhlad avad orkna.

Xun, curx, rak hurvn

(Basnə)

Tovarişçnr xoorn d niicən ug a bolxla,
tednə kerg zəvtən bagtşgo,
tyynəs tegəd kerg biş, zug zovlə harx.

Neg dəkz xun, rak, curx hurvn
acata terg çirxər avna,
cuhar hurvuln xamdan tyyndən zyygdnə.
Çidlən çiltl zytknə, zug tergn kəndrxş.
Ācan tednd giign bolz medgdv çign,
xun yylnyr zytknə,
rak xooran cuxrna, curx usnur tatna.
Tednəs kənə gemtə, kənə zəvtə,—mana kex
zarh biş, zug tergn oda çign ormdan bəəhə.

*Dekc kodlxls kynd biz
nezzədsz bolxla xajçksn met.*

Emg ek boln aç kyykn xojr.

Emg ek Mavra aç kyykn Maşa xojr bəəz.
Emg ek onbdin daaraad bəədg bəəz. Beşən tyl-
çkəd, terzin ki xamgig cuharag bəglçkxlərn
bajrlna. Tiiklə dulan.

Maşa şkolas gyyz jovna. Cevr aharar kii-
hən avad, gertən xərz irnə. Oj, jir mu! Ahar
mu—kynd...

—Kökşn eez, ci iim bytsn xalund jahac
iigəd suunaç?

Emg ek xərydnə kely:

—Şuluhar yydən xa, dulan ahar harhçkxç

—Ne, kökşn eez, polan uhaj.

—Jungad, ciigin ynr harhxarij!

En emg ek neg dəkz harad jovz oç. Ne
şkolin dotrk met cevrlxnpə jahdv,—giz Maşa
uxalv. Gerin gylm səvyrdəd, terzin şil arçad,
polan uhahad, terzin fortoçk səkəd orkv.
Beşin əər bog-şora xajxin tələ jarşg təvv.

Emg ek irv. Xuvcan təələd suuz avçkad,
end-tendən xələv.

—Endr manad sən ədrin bəədl harad jah-
smb?

Maşa inəv.

—Kökşn eez, sənj?

—Təgəd mu bolx bily?

Kökşn eez, ədr bolhn iim sən ədr kej!

Oktəbrəts nəkd bolv.

Şkold Aleşin galosmud geedrv. Ekləd xəəc
xəv. Ken avv?

Ken çign avuv,—giz kelzəxş.

Kyykd-kəvyd şkolas ekləd tarcxav. Uulən
cin şuhud Mıtəkyr xələmz uga kəvyn əərdəd
odsig yzcxəv. Mıtə galosmud suhlz avad, xələ-
mz uga kəvynnd əgçkv.

Kəvyd Mitəg bolı xələmz uga kəvyg tə-
gələd avçkv. Mitə əəçkəd, uulən vəəz kelv:

—Bi avsn ugav, bi avsn ugav—gihəd.

Xələmz uga kəvyn kelv:

—Bi bişv, en Mitə kelə!

Tednig şkolur kətləd avç odv. Mitə kezə-
nəs naaran xələmz uga kəvynlə nəəzldsig
medz avcxav.

Xələmz uga Petə kəvyn terygər ekəsnə
sernəg xulxalulad, esklə, ecgəsnə papiro
xulxalulg vəəz. Oda bolxla, Mitəg galos
xulxaldg surhçkz.

Mitəg jaaxmb oda? Mitəg şkolas harhxar
sedv. Kəvyd Mitəg xarmnv, bolv təvz əgç
bas bolşgo, galos en xulxalsn bolzana.

Vozat oktəbrəts cuglulv.

—Kəvyd iim junn bolzana, Petəkig ənçn
kəvyd-kyykdin gert orulx kergtə. Mitəg bijdən
daaz avcxaj. Enynd nəkd bolcxaj. Çi, Mitə,
en xamgan xajxar ygən əgnç?

Mitə uuləd, yg kelz çadxş, zug tolhahan
geknə.

Yvl davv. Mitə oda ulan odta jovna, urd-
kan sanxlarn ter jir ikər içdg bolv.

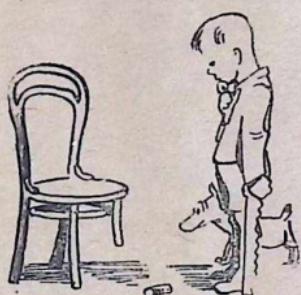
Ter bijnə oda oktəbrenok bolv.

Oktəbrəts-pionermiydin zəlgən.

Oktəbrəts-niç konyd-күүкд.

Şulun bolı sən.

Stulin kəl degd ut,
nevçknig kərədnəv.

Oda minъ en kəlinъ
nevçk kərədnəv.

Oda minъ en kəlinъ bas.

Jahlav, bi nevçk endyrçkzv.

Tyrylsd uxalz ar; xoçpox ke.

Yvlin kədilmiş kolxozd.

Yvld kolxozd kədilmiş dala: mal asrx kergtə, maşid, plugs, tergd jasx—xavrin kədilmişt beldvr kex kergtə. Tərlhnd tərənə ek beldx kergtə.

Yvlin ut-turşart kyrx tyləhən beldx kergtə: ə-şuhu modn tal odx, modd unhax, tylə çavçx, tednig ə-şuhu modnas zəəz avx kerg bas bəənə.

Xavrt torhulb uga boldgar, xavrin kədilmişt cuhar beln boldgar kex kergtə.

Uxalad avçkz.

Zəvər medərsn kəvyn ə-şuhu modn tal tylənd odv. Modd cuhar ik-ik bolv. Ter ekləd acmud çavçv. Xar modna neg acıb zəvər əndr bəəz. Ter xar modn deer davşz harçkad, acig nurharn xar modn tal xələlhəz unçkad, acig çavçad unhav.

Taldan neg ac ulm əndr bəəz. Kəvyn ac deer harçkad, axrar təərxin tələ, tyn deer cirəhərn modn tal suuv. Ter nevçk çavçxla, ac ekləd şarznnv. Kəvyn bajrlad iigz kelv:

—Yynəs avn onədin iigz çavçnav.

Bolv ac xamxrv, kəvyn çign kiisv.

Kulak juunas avn bajzdg bəəsməv.

(Tiim bilə.)

Kosarev Ivan jir tyryhər bəədg bilə. Tyunə hazırlı biçkn. Negkn ykrtə bəəsn, ternə odaxn ykz odv. Tegəd Ivan kulak Paromonov tal odv.

--Stepan Andrejeviç, nəkd boliç, şin urhc

xuraz avtl nevçkn hujr əgjəhər əgiç,—ginə.

Kulak Paromonovin kelsn xəryupъ:

— Sən, çamd hujr əgsv. Urhcan xuraz avxlarn xəry əgxç. Dəkəd deerń nand neg arvad ədr kədlz əg.

Arh uga,—Ivan zəvsərv. Paromonovas xojr müşg buudə avv.

Ivan urhcan xuraz avckad, Paromonovd əgjəlz avsn buudəhən xəry əgckv. Dəkəd arvn ədr ərynəs avn sə kyrtl əngər kədlz əgv.

Tiim ərtə uls Paromonovd oln bilə. Ugata krestyjanmud kulakudt kədlz əgdg bilə. Tedn bolxla, ugatınnın kyç-kəlsər zəər zəədg bilə.

Kulakud tiigəd ugatınnın kyç-kəlsər bajzdg bəəsmn.

Evrən medxç.

—Kolxozin tərənə hazr xama bəənə? Jed-noliçnikydin tərənə hazr xama bəənə?

—Jovad xələ,—evrən medxç!

Bi harad jovuv. Mərn plug çirz jövsig yzvv. Xahlaç evrənnə poloskan təgskz orkz. Polosk nərxnərn mel şaancg met bilə.

Caaran harad jovuv. Plugin əər kyykd kyn suuna. Cəəsn, muursn bəədlətə kyn.

—Zalutn xamav?

—Gemtə. Bi bas eryl bişv, zug cag ky-ləşgo. Keerəgsən harç irvv.

Caaran harad jovuv. Keryl, xəəkrıldən... Jumv?

—Çi mini polosk xahlzanaç!

—Üga, ci minig xahlzanaç!

Caaran harad jovuv.

Dovn deerəs xələvv,—cur taldan hazrur irsn bolad odvv. Tend şinkən eklzəxlə, yynd xahlıhan təgskzənə. Tend şaancg bolsn polosks bolxla, yynd əndən xahlata: mizə çign uga, şaancg çign uga. Tend kyn bolhn salu kədlzənə, yynd bolxla, cuharag neg kerg — oln dundin kerg ezlz bəənə.

Kenə hazr xama bəəxig evrən bijm yzvv.

Xojr kolxoznik.

Avh Aleksej—kolxoznik, avh Jegor bas kolxoznik.

Aleksej ədrin ut-turşar kədləd zytknə.

Jegor bolxla durn ugahar kədlənə, onədin end-tendən xələhəd arnzlna. Zərmdən nam kədləmstən çign harxs.

Namr irv. Kolxoznikyd ekləd, ken kedy olsan xələldv. Jegorin degrtr kədləmşin ədr-myd bahar biçətə.

Jungad?—giz Jegor uurlv.

—Çi kədləmstən ju keləç? Kedy ədr untz yrələç?—giz Aleksej surv.

—Ter tand tər uga.

—Xələxənçn, çini degrtr jun biçətə bəənə?

Jegor xələhəd iigz umşv: Ken ikər kəd-
lnə, ter ikər avdg mən. Kədləd ju olnaç,
tyygən avxç.

*Es kədldg lədir ulst
kolxozd bəşr uga
lədirig kolxozas kooxmən.*

Vladimir İlyiç Lenin.

Xora dotr erst zurg
əlgətə vəənə.

Vasə eckdən iigz kelv:
—Aav, en kyyñə tuskar
nand kelz əgiç.

Çi en kyyg kenip
medzənç?

— Mednəv. Enç —
Lenin.

←E, en Vladimir İlyiç
Lenin. Mana eñkr, mana
harlcsn vozdb.

Ne, sons. Mini bah
cag bilə. Tiikd bidn kəd-
lmışcnr jir muuhar vəədg
biləvdn. Kədlmış kynd,
zovlnta boldg bilə. Bidn ərynəs avn sə kyrtl
kədldg biləvdn. Ter vijnə ələr vəədg biləvdn.
Zavodt bidn oln kyn kədldg biləvdn. Zavodin

ezn Danilov gidg kyn bilə. Ter kədldg uga bilə. Nurhan əkəlhədg uga bilə, ter vijń, ter jir bajnar vəədg bilə.

Xamgin zəər cuhar xamahas terynd irv? Bidn terynə tələ kədldg biləvdn. Ter mana kyç-kəlsimdn bahar əgdg bilə, ynərtń kelxlə, ter manig dazrad tondg bilə. Mana kyç-kəlsər zəər zəədg bilə. Terynd zavod, məngn, maşid vəədg bilə, mand bolxla, mana kədldg haras nənə jun çign uga boldg bilə. Tegəd çign terynır odz kədlış kex kergtə boldg bilə. Hancxn Danilovin zavodt tiim vəəsmn viş, zavodmud, fabriks bolhnd cuharadnń tiim bilə.

Selənd krestyanuls bas muuhar vəədg bilə. Tednd hazr bah boldg bilə, pomeşcikydt bolxla hazr dala bilə. Krestyanmud pomeşcikydt kədldg bilə. Pomeşcikydt vajn boldg bilə, krestyanmud—ugata.

Pomeşcikydt boln kapitalistnr negn boldg bilə. Əmtin ax, əmtin vajn pomeşcik — xan bas tednlə negn boldg bilə. Ter cuharan ezn boldg bilə. Pomeşcikydt boln kapitalistnr tusta sən dig-jos harhdg bilə. En dig-josnas kədlışç boln krestyan ulst vəəxd jir zovlňta boldg bilə.

Lenin kədlışçnrin ińęgnę, tovarişcń boldg mən. Ter cug dig-josig solxar sedlə. Kədlış kedg ulsig cuharag səənər vəəlhər sedlə. Lenin kədlışçnrin kergin tələ nooldz jovla.

Kədlimşçnrin tələ zogszax ulsig Lenin ekləd cuglulla. Tedn ulm əsəd, kədlimşçnrin partı, komunistnrin partı ulm batrad jovla. Nooldan ugahar ju çign kycəz bolş ugag partı yzdg bilə. Enyg cug orn-nutgudin kədlimşçnr bas meddg bolv.

Kədlimşçnr Lenind durta boldg bilə, pomeşikyd boln kapitalistnr bolxla terynd durgo boldg bilə. Xaana polic teryg vərəd tyyrmd suulhad, sibirin xol selən tal tuulhla. Teryg nasnъ ut-turşart tyyrmd suulhxar sedlə. Lenin һazadin ornur harçkad, kədlimşçnr ju kex kerginъ xolas tednd biçdg bilə. Tyunənnъ xəən dəkəd irəd, cug nooldand hardvr əgdg bilə.

1917 zil kədlimşçnr salds mudta xamdan,— tiikd dən bolzala,—xaag, pomeşikydig boln kapitalistnrig kəəz harhla. Tədnəs həzrinъ bulaz avad, darunъ fabriksinъ boln zavodmu-dinъ avad, tegəd evrənnъ dig-josan ekləd togtav. Xan, pomeşikyd boln kapitalistnr viş, kədlimşçnr boln krestyan mud vijsnъ sovetmyd deerən evrənnъ tərən kyyndz tasldg bolv.

En tər tednd şin tər bolv. Lenin boln tyunə partı kədlimşçnrig en xatu xaalhar kətləd, tednd vəədl—zirhlən şinər jasrulxd nəkd bolv. Lenin jir ikər kədlv. Tyunə toolvr jir ik bilə. Ter kədlimştən evrə vijdən gem avad, 1924 zil əngrv.

Vasə, bidn jir ikər zovuvdn. Lenin əngryv, bolv terynə kelz jövsig bidn kezə çign martxn ugavdn. Ter jahz selvg əgsn bolna, tiigz ke-xər bidn zytknəvdn. Kədilmşən, bəədl—zirhlən şinər jasz avçanavdn.

Şkold Leninə tuskar çamd todrxahar kelz əgx. Bi bas çamd Leninə tuskar negx kelç-kəd bəəxn ugav, kelz əgx jumn dəkəd çign oln bəənə.

1924 zilin janvarın 21 ədr.

Vladimir İljiç Lenin 1924 zilin janvarı sarın 21-d, Moskvahas xol biş, Gorki gidg selənd əngrlə.

Leninig Moskvad orşav.

Ziñ kiitn. Uulıncs əmtər dyyrn.

Cuhar aldr vozdbdan syl xələcən əgxər irc-xələ. Leninig orşazaxla, mana orn-nutgin fabriks boln zavodmud cuhar xəəkrıldə.

Tavn minutin dund xaalhd jovsn pojezd-myd, tramvajmud, jovhn uls cuhar zogsla. Cuharad delgy elektriçestv untrla.

Tavn minutin dund orn-nutg cugtan ə hardgan uurla.

Tavn minutin turşar tasrxan ugahär cug zavodmud boln fabrikmyd xəəkrıldə.

— Vozdən, vozdən orşazanavdn! — gisn
kyçtə boln hündlta çanlı dun
kiitn yvlin ahart
kyrzənəd nırgəd bəəv!

Iosif Vissarionoviç Stalin.

Stalinig ken es mednə? Teryg kədlıms-çnr boln kədlımsç kyykduls, kolxoznikyd boln kolxoznics kəkşd boln bahçud ors boln ors bişuls cuhar mednə. Stalindurta, edn cuhar Stalinig edn evrənnə tərskn enkr vozdb giz nerədnə.

Stalin kədlımsç kyynəkəvyn, gruzin, Kavkazd, Gruzbd tərəd, tendən əslə. Xan, pomeşikyd boln kapitalistnr cug kelnəmtsin kədlımsçnrig

boln krestyanmudig jahz dazrasig Stalin viçknəsn avn yzz jovla. Stalin bah nastahasn avn tednə togtasn dig-josna əmnəs eklz nooldla, Stalin Lenintə, nanı çign tovarişçmydtə xamdan, kədlımsçnrə xamdan nooldz jovla. Stalin jir zərgtə bilə. Tegəd xaana pravitelstv Stalinig getdg bilə. Stalin ol dəkz tyyrmə suula. Stalinig əmtin xol hazrt tuuvrt təvdg bilə. Ter tuuvas orhz harad, dəkəd ekləd, olna kergən kedg bilə.

Oktəbrsk proletarsk revolycij beldxin tələ tovariş Stalin jir ik kədlıms kelə.

Oktəbrlə kədilmüşçənr pomeşçikydig boln kapitalistnrig kəəz harhad, evrənnə sovetsk jos togtala. Zug pomeşçikyd boln kapitalistnri mel şud orad əgəd orksn uga. Xuuçn josan xəry xərylz avxar, Leninig, bolşevikydig, kədilmüşçənrig boln krestyjanmudig darz avxar sedlə. Tedn çadsn uga. Xojr-hurvn zil nooldan bolla, Leninə boln Stalinə hardvrar Sovetsk josn diilsn boldg.

Lenintə boln taldan tovarişçnr təhən xamdan Stalin əmtnə vəədlig şinər jasla.

Lenin əngrxlə, partı tyynə kədilmiş caaran-
dnı davulz kezənə. Stalin haran suldxı uga
kədlz, Leninə kergig aş kyrtınlı kyrgxər zytk-
nə. Partın, tyynə vozdb boln hardaç Stalinə
nilçər boln kədilmüşçənrin kyçər syl zilmydt jir
ik kerg kyçəgdv.

Şinəs oln zavodmud, fabriks tosxgdv. Ted-
nə cug kədilmiş səənər jasrgdv. Urd cagt ugata
jovsn, tyry-zydyhər vəəhəd, taldan ulst kədlz
jovsn krestyjanmud, oda kolxozd vəəcxənə,
bijinli tələ, oln dundin olzin tələ degc kəd-
lxəx deerən, neg-negndən nəkd bolad, tegəd
elvg tezəltə bolz jovcxana. Biçkn kyykdin çign
zirhl jasrv. Xama bolv çign jaslımud, biçkn
kyykdin ploşçadks vəəx deer, biçkdýd cuhar
surhulb surçana. Dəkz biçg meddgo kyn uga
bolx. Medətnr bas surçacxana. Oda radio,
kino, teatrmud, klubmud, biblioteks oln vəənə.

Keln əmts cuhar: orsmud, ukraincnr, man-hdmud, başkirmyd, gruzinmyd, xalımgud, ermələs, jevrejmyd boln tergytn mana orn-nutgt xoornadan ni negn bəəcxənə.

Taldan orn-nutgudin kədilmşcnr mana orn nutgur xələhəd, mana kyçlər bajr kecxənə. Taldan orn-nutgudin pomeşçikyd boln kapitalistnr sovetsk josig uga kex sanata, zug çadxş. Mand mana orn-nutgig əşətnrəs xarsdg niiç, kyçtə Ulan cerg bəənə. Ter sən zer-zevtə. Mand oln samoletmyd bəənə. Bidn də xəəzəxşivdn, bolv orn-nutgan cug bəəsn çidlərn xarsxvdn.

Mana orn-nutgin bəədl jasrsnd cug kyç-kəlsçnr xanad, tegəd tovariş Stalind xalun mendən ilgəcxənə. Bidn, şkołnikyd çign tyynd bas evrəppə kyykd-kəvydin mendən kelylzənəvdn.

Mana Ulan cerg bat.
Cug kyç-kəlsçnr oran xarsxd beln.

Cuhar, neg kyn met bosad,
orn-nutgan xarsz çadxvdn.

Xarulç.

Vintovkan
hartan atxad,
xarulç
manad zogszana.
Kyç-kølsçnrin Sojuzig
manad,
xarulç šiltəd,
əmərən xələzənə.
Bidn təryc dəəlldxər
vəəxşivdn,
bolv bijən dazruls ugavdn.

Noxas dəənd.

(Ulan cergçin rasskaz.)

Dən-nooldan bolazana, sumn kyrçəxs.
Əşətnrin hal dotr ken mand sum avç
irz əgx?

Bolv ter jumb? Jamaran gixv, neg moh-
lcg doldas bolsn jums teegər gyyldz jovna.

— Noxas! En mana noxas! Bidn mend
harçkvvdn!

Tovin sumna suulhs deegyr giigər hərəd-
ldəd, tedn okopsar gyyldəd ircxəv.

Negnənnəpç çikin̄ sumn taslıckz, naadk neg-
nənnəpç kəln̄ tovin sumnla xarhad dohłz. Hur-
vdgçnpç cur mend, bolv zug muurad, kyndər
əmsxləd vəəv.

Bidn tednəs sumta tyngrcgydin̄ təələd

avuvdn. Ter sumta tyngrcgyd xojr talnъ ten-
ngdәd boolhata вәәз.

Bidn şarxtsn noxasig booz өгүвдн, tegәd
tedn xәry gyyldv.

Sumta bolz avçkad, bidn syrәlkәd zөргөv-
vdn... Өşәтн xәry cokgdv.

Nand dәkәd bas neg jovdl dәәnlә yzgdv.

Bi kөlәrn şavtlav.

Sө. Bi teegt kevtнев. Undashn jir ik...
Xold hal gilvkzәsig yzzәnәv. Ter mana sani-
tarmud giz medvv. Zug tedn nanas xol bilә.

—Namag olz avx uga,—giz sanvv.

Tiigzәhәd neg jumн teegәr gyyz jovsig
gentkn yzvv. Ulm ulmar өөрдәd jovna...
Noxa... Mana noxa—Sanitar!

Ter noxa nanur gyyz irәd, xәvrhәn өгәd
zogsv. Tyynә xәvrhdnъ tyngrcg dyyzlәtә вәәнә.
Tyngrcg dotrasnъ flәşk (şil) yzgdәd вәәv.

Bi flәşkinъ tatz avad, uuhad orkvv. Şud
әм zalhsn әdl bolv.

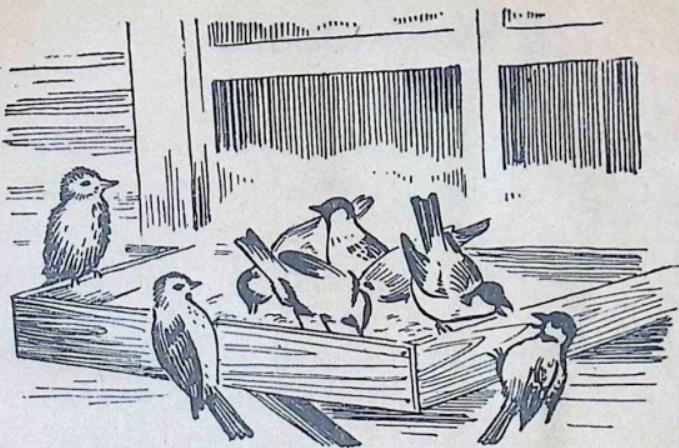
Bi tyngrcgօs bint avad, evrәnnъ şarxan
çadsarn booz avuv.

Bosad, hal xәlәhәd arhul harad jovuv. Noxa
taldan şarxtauls xәәhәd, gyyhәd jovz odv.

Bidn beln.

Kemr dәәnә
kyçtә ajul
bosxla,
bidn beln,

orn bolhna
kөdilmşç bolhn
manur irz
nөkd bolz BOSX.

Yvld şovudt xot øg.

Şovun cadxln bolxlarn kiit səənər daana.

Şovud yvld xot tatu bolsn uçrar yknə.

Kəldəd yksn şovu şinzləd xələltn. Terynd
ərvlgə xoosn arsn jasn xojr yldz. Ter tiigtlən
ecz oddmn. Yvlin şyryn kiitnlə bijstən xot
olxin tələ, şovud ulm--ulmar mana geryr
əərdnə.

Ter cagla ta tednd nəkd bolz çadxt.

—Bidn şovudt xot iddg hazr (stolovoj)
kenəvdn,—giz kyykd-kövyd kelcxəv.

Xarhan kizər olz avad, terygən terzlə xadad
batlv. Ödr bolhn xarha deer ədmgin
yyrmg boln kərs, dəkəd buudə xajad
bəəcxəvvdn.

Şovud caddg bolad, tyynəsn avn duladad
çign bəəv.

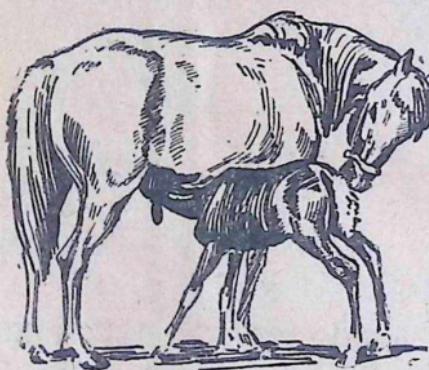
Ykr kolxozd.

Kolxozi ykrmydtən şin, dulan, potolokta katg tosxçkz. Mu ahar katgas harçatxa gihəd, potolokt ut truba kez. Gem uga vəəxin tələ gihəd ykrt bas, kyynlə ədl, senr ahar kergtə. Katgin erst terz kez: ykrt, kyynlə ədl, gerl kergtə.

Kolxozi maldan xot çıkər əgnə. Əvsig kemzəhər əgnə. Svekl, hujrin kevg, deert əgnə. Ter tələd ykrmydnı ys ikər əgnə.

Xoogç gyn bolı tyynə unhn.

Xoogç gyn unhlv. Xoogçın konyşpıd vəəxlə, əərnı unhnı vəənə. Unhnı kevtəd untna. Xoogçın kəvyhən kəndəş ugan erkə kəndrl uga zogsna.

Xoogçın kələn bolhaz işknə, unhan kəndəvzəv g i h e d əənə. Unhn serəd, çinən uga nərxn kələrn bosna. Ekyrn eərdz odad, xamrarn xəvrhərnı t y l k n e. Ter kəkxər sedəd, zug səənər kəkz çadxş.

Xoogçın zogsad, əvs idə vəəz, unhnurn xələhəd vəənə. Unhn şavzənnad kəkv. Xoogçın terygən dolahad əkərlnə.

Noxa boln mərn.

(Basnə.)

Neg muzgt noxa mərn xojr cergləzəhəd,
xoorndan cyygdg bolad bəəv.—Ik ah xəəmən!
Minihər bolxla, çamag xaşahas təryc kəəz ha-
rhv çign gem uga,—giz Barbos kelv.
Zəəx esklə xahlx, jir xəərtəl kerg!
Çini erdmin tuskar nanı jumı sonsgdxş!
Çamag juuhar bolv çign nanla ədlcylz bolxij?
Ədr sə uga bi təryc amrxş:
Ədrtnı mal mini xələvət bəənə,
Səədnı bolxla bi ger xərylnəv.

— Tiim, çini kelzəx yg zəvtə, — giz mərn
xəry əgv,—
Bolv zug bi es xahlsn bolxla,
çamd xəryldg jumı çign uga bolx bilə.

Noxan şin ger.

Kəvyd haza Loxmaçk noxadan şin ger
kezənə. Bajrtahar xarhasın xadzacxana. Lox-
maçknı saaltg bolad, xucad, kəl dorahur
ergəd gyynə.

—Loxmaçk, xooran har, biçə saaltg bol,
çamd ger kezənəlmən!

Tedn udan kev.

—Beln! Loxmaçk, or!

Loxmaçknı orz əğcəxş. Orulxar sedə bəəz,
noxatahan muurcxav.

—Kəvyd, Loxmaçkig biçə zovatn.

—E, en gert orz oğş. Kenətələ ger bərləvdn?

—Loxmaçkig geryr jahz daxulxan vi med-nəv,—minb oda!

Vanə gyyhəd jovz odv. Bəs gizəhəd xəry gyyz aaşna.

—Bi env, təvtñ!

—Çamđ jun vəənə?

—Xooran har, yzxç.

—Jasn! Jasn!

Vanə jas geryr xajv.

Loxmaçk jasna ardas orv.

—Aj-aj Vanə!

Oda Loxmaçk şin gert vəəx.

Ternb çign kədlıms.

Noxa noxahan gliç bol giz duudna.

—Uga, col uga.

—Jungad?

—Mañhdur ezm tylə açxar jovzana. Tegəd tyynə əmnnb gyyz xucx kergətə.

Tyymrin noxa.

Balhsdar tyymr saçasn gert zərmədən biçkn kyykd yldsn jovdl xarhdg mən. Tedn əəsnəs avn dunb uurad, bultz oddg uçrar tednig taç avç bolxş. Utan zaagur tednig xələz yzz bas bolxş. Yynə tələ surhçksn noxas vəənə. En noxas tyymrçnlə xamdan vəənə. Ger şatxla, noxasig biçkn kyykd tatż avtxa giz tyymrçnr ilgənə.

Neg tiim noxa arvn xojr biçkn kyykd
mend avç harv. Teryg Bob giz nerəddg bilə.

Neg dəkz ger şatv. Tyymrçnr geryr irxlə,
tednə əmnəs kyykd kyn gyyz harç irv. Gert
xə məstə kyykm yldv gihəd, ter uuləd kelv.
Tyymrçnr Bobig ilgəv. Bob davşurar gyyz
harad, utand uga bolz odv. Tavn minut bolad,
ter gertəs gyyz harç irv. Kyykig şydndən kiil-
gəsnpə zuuhad avç irv.

Eknə kyyknırn kiisəd, kyykən əmd har-
sındnpə bajrlad uulv.

Bob dəkəd dəvrəv. Ter geryr gyyz orad,
darunpə şydndən neg jum avad harad irv. Bo-
bin avç jovsn jum yzçkəd, əmtən cuhar inəldv:
ter ik naadha avç jovz.

lım jovdl vəədv.

En vəənə!

Minь oda vərçkxv!

Minь iigxv giz sansn ugav.

Şulun Şulunoviç.

Noxan kiçgin nern Şarik, kəvynə nern
Şulun Şulunoviç.

Şulun Şulunoviç gisn jumb?

En tavn ergn nasta, yks-duxs uga kəvyn.
Xuvcan ekləd ymsnə—əəmsən kesgtən ymsz
çadxş. Ekləd har-nyyrən uhana—neg jumn tal
şiltəd xələçkxlərn, uhazasan martçkna. Şulun
Şulunoviç kiselən idz duustl, hurv dəkz ydin
xot idəd, duusz bolxmn.

Təgəlndən onədin iigz sonsgDNA: Şulun
id! Şulun xuvcan yms!—giz.

Tegəd çign teryg Şulun Şulunoviç giz ner
əgsmn.

Kiçgin tuskar ju kelx?

Kiçg josta kiçg. Syyltə, xojr nydtə, alıvn
boln şulun şudrmg. Şuulx, xamxlx, ju bolv
çign çirx—en xamgt ter jir havc.

Tegəd, neg dəkz Şulun Şulunoviçlə iim
jovdl xarhv. Eknə xot kedg xorad, Şulun
Şulunoviç bas tend, kiçgnə uga bilə.

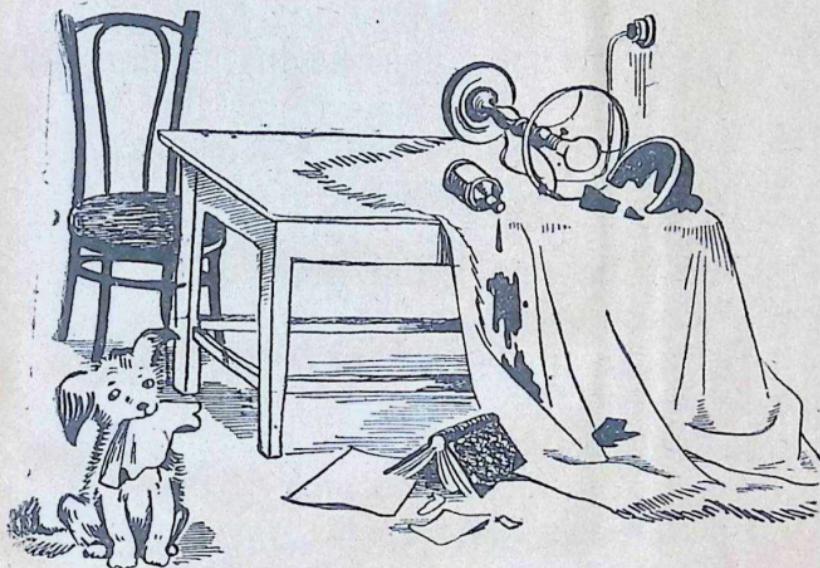
—Aj, şulun xorahur gy, evrəppə kurtgan
xuraz av. Şarik alıvlad, jum yrəçkvzə,—giz
eeznə kelv.

Şulun Şulunoviç koridorur gyyz orz jovad,
kəlnə jumnlə oraldad zogsv. Xələn gixlə:
başmgın təəlrəz odz. Byçinə boox kergtə, es
giz unad odxd mahd uga. Bolv zug kelxd kimd!
Adhz jovsn cagt başmgın nyknd mel xarhz əgxş.

—Başmğan cur tæłçknəv, tiigsn icgtə bolx.
—Şulun Şulunoviç başmgin byçəs tatna, bolv
terňy nyknəsn harç əgxş.

Tegəd Şulun Şulunoviç vəəsn çıdlərn kə-
lən sazna. Başmğ deegşən əsrz harad, mis
deer şuudtan irəd tusna. Mis zulad, şuhuhur
orna.

Şulun Şulunoviç yydn kyrtl gyyz odad,
tatad tæləd orkna... Şarik xorad ju kesig
evrən bijstn xələsn deer bolx.

Xulhn kyçl xojr.

Alə, sən zəng sonsvç? — giz gyyz orad,
kyçld xulhn kelv;—Mis arslıgin xumsnla xa-
rhz ginəl. Mana amrx cag bas irnə gidg en!

— Biçə bajrlıç, xəəmənə minə, xoosar bajrlad
kerg ugal,—giz kyçl xəry kelv.

— Tyynə xumsnla xarhsn xəən, arslın çign
ənd es harxnpə lavta:

Miisəs kyctə an giz uga.

Xulhn mis çign an

Biçkn bəəşn.

(Tuulb.)

Teegt mərnə tolha kevtnə. Xulhn gyyz
jovna.

— Bəəşn-bəəşn, bəəşnd ken bəənə?
Ken çign xəry əgçəxs.
Xulhn bəəşnd orad, bəəhəd zirhəd bəənə.
Meklə dovtlad kyrəd irnə:

— Bəəşn-bəəşn, bəəşnd ken bəənə.

— Bi, xulhnv, ci kemç?

— Bi—mekləv.

— Naar nanla bə.

Tedn xojurn ekləd bəənə.

Gentkn bas xalıṛ tuula gyyz irnə:

— Bəəşn-bəəşn, bəəşnd ken bəənə?

— Bi, xulhn meklə xojrvdn, ci kemç?

— Bi,—uul deegyr hərədəç.

— Naar manur.

Tedn hurvuln ekləd bəənə.

Arat-ekç bas gyyz irnə:

— Бәәşн-бәәşн, бәәşңд ken бәәнә?

— Bidn xulhn, meklə, uul deegyr hәrәdәç
hurvmdn, ci kemç?

— Bi—xama bolv çign gyyhәç.

Tedn tegәd dөrvylн eklәd bәәнә.

Cuharan ardas aju irәd orkry:

— Бәәşн-бәәşн, бәәşңд ken бәәнә?

— Xulhn, meklә, uul deegyr hәrәdәç, **xama**
bolv çign gyyhәç dөrvmdn, ci kemç?

— Bi bolxla, tanig cuharag bilclәçv.

Aju mөrnә tolha deer suuhad, cuharag
bilclәçkn giv. Angud әrә giz aju doras aldrz
harcxav.

Xojr zөrgtl.

— En jun an bolxmb?

En namag idәd orkxd mahd uga,
oda bi jahsa?—

giz tuula yzәd, Vanә sanv.

— Bu uga bolv çign, anhuç.

En namag alad orkxd mahd uga.

Mini ykl eөrdv!—

giz tuula sanv.

Tiigәd xojr zөrgtl

ardan xәlәl uga neg negnәsn zulcxav.

Yvl eөrdxlә, xuvcan solv.

Yvl eөrdxlә, tuula shin devlәn ymsv. Tuu-
lan zuna bor noosn xagzlad unad, gilisn kө-
vkr cahan noosn urhna.

Tuulag yvld casn deer jilhz temdglxd berk.

Tuulan gerltə cahan arsnı dəəsnəsnı xalıçlna.
Tuulad nykn uga, yvld beldsn xot uga. Terynd kerg çign uga. Xot—modna vəər boln
kərsn—yvlin ut-turşart kyrxmın, casn dotr un-
txla—dulan.

Tuulad kiitn əəmşgtə biş, aňhuçnr, çonmud,
arats boln hurvlhs əəmşgtə.

Hancxn jumn tuulag xalıçlna: — cahan
arsnı boln hərəddg kəlń. Terynə xamaran
hərədəd, bulsig mel şulun olad orkz bolş uga.

Xatxançta xuvcn.

Neg dəkz tuula zarala xarhad, terynd kelnə:

—Ax, xatxançta, səəxn çign biş, jamaran
xuvcm ençn.

—Ynn, bolv mini xatxançgud nəməg noxan
boln çonin şyddəs xalıçlna. Çini səəxn arsn-
ıçn çamd tiigz cerglny?—giz zara xəry əgv.

—Nəməg arsn biş, kəlm xalıçlna, — giz
tuula kely.

Çon yvld.

Çonmud dəvrzənə, noxasig şyrrnə, mal
kerçnə gisn zəngs oln zysn selədəs sonsgdna.

Ə-şuhu modnd zunar çon yznəç: ter modn
zaagur gyyhəd, uga bolz odna. Zunar çon
cadxlıq.

Yvld taldan boldg mən. Gesnı megdəhəd,
xavsinı cuharag toolz bolxmn. Əln, əln boldg!

Sə bolm cacu çon ə-şuhu modnas harna.
Xama çign halin gerl uga, selən untz kevtx cag.
Noxas germydig xərylzəxig çon medə vəəsn
viyń ter irnə.

Teegər jovna. Oda kyn viçə xarh, es giz
avç cokad, baxlurinъ xazçkx.

Selənyr orad, ardahur getz jovna. Noxa
medçəd, əmnəsnъ xucna.

Gyrmr xaşa deegyr hərədz orad, noxag
baxlurasnъ avad, em deerən xajz avçkad, xəry
harna. Dvor bolhnas noxas xucad, jaşad
vəəcxənə. Kemb neg kyn gertəsn gyyz harad
xarñhud xahad avna. Çonin zug iurnъ kyr-
xəs viş, əənə gidg jumn sanandnъ çign uga.

Tək.

(Tuulъ.)

Mana tək xarha modna zaagur,
tazrxha xusm modna zaagur,
haşun ulasn dotrahur harad jovna.

Təklə zərlcəd tuula,
bor tuula gyyz jovna.

— Xəəmň, ci an, ci angın yrн, ci evrənnъ
nerən keliç.

Ci mini avaç bolvzaç? Ci namag idəd orkvzaç?

— Bi çini avaç bişv, bi çamag idxşiv.

Bi tuulav, bi bor tuulav.

Bi ə-şuhu modar jovad, şimtə əvs xəəz jovnav.

Mana tək xarha modna zaagur,
tazrxa xusm modna zaagur,
haşun ulasñ dotrahur harad jovna.

Təklə zərlcəd arat,
şar arat gyyz jovna.

—Xəəmny, ci an, ci angin yrn, ci evrənnə nerən
keliç.

Ci mini avaç bolvzaç? Ci namag idəd orkvzaç?

—Bi çini avaç bişv, bi çamag idxşiv.

Bi aratv, bi şar aratv.

Bi ə-şuhu modar jovad, biçkn şovud xəəz
jovnav.

—

Mana tək xarha modna zaagur,
tazrxa xulsn zaagur,
haşun ulasñ dotrahur harad jovna.

Təklə zərlcəd bor çon aaşna.

—Xəəmny, ci an, ci angin yrn, ci evrənnə nerən
keliç.

Ci mini avaç bolvzaç? Ci namag idəd orkvzaç?

—Bi çini avaçv, bi çamag idnəv!

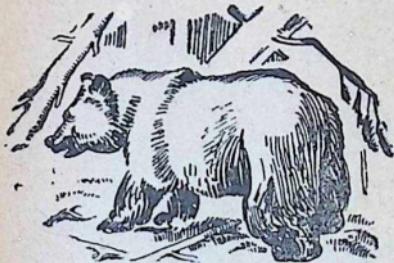
Tək hərədnə—ə-şuhu modnur, urha modna
ardahur!

Tiigəd uga bolad odv.

Mişk.

Namrar aju ə-şuhu modna gyynd orad
avçkv. Mişk xarha modn dor nyk maltz avad,
tyynyrn acs zəthəd avçkz. Deerny oralad, bu-
ras xajçkz.

Aju nykndən orad kevtnə. Θ-şuhu modig casar darad irv. Θ-şuhu modn deer şuurhn şuugv. Mişk bolxla, yvlin ut-turşar yrgləd kevtnə.

Xavrtnə ter evrənnə kevtrəsn ecsn harad, jovad bijdən xot xəənə.

Kenig ken bərz avç?

—Ajug aňhuç bərz avç!

—Kətl naaran!

—Jovz əgxşlm!

—Tiigxlə bijçn naar!

—Təvzəxşlm!

Minî nerim kel.

Bi şulun boln giigm,
tyygərn dəəsnəsn aldrnav.

Cag əngər yrəxşiv,
çitlg janhg cuglulnav.

Tend, əndr xarhan ora deer,
modna kəndəd bijdən ger bərzənəv.

Xamtxasar boln əvsər
bi gerən dyyrgəd delgnəv.

Dulan devlm ymsətə,
ut yvlin turşart xalulata.
Xavr bolhn xagzlnav,
devlən bi solənav.

Kermn.

Şar xarha modna nərxn
acmudar tengrin kis xatxata
bəənə. Enyq kermn yvlin
tezəl kexər xaksazasmn.

Çitlg bolsn cagt, kermn
mel səənər bolsn xamginъ
şyyz avna. Ter çitlgydən
modna kəndəd dyrnə. Zərmədən çitlgydig de-
rvn-tavn kilo kyrgz cuglulna. Kermn yynd
səənər şyyhəd, sən har çitlgyd cuglulna.

Zərmədən çitlgydin, tengrin kiihin, xar
modna temsnə urhc uga bolna. Tiigxlə kermn
evrənnə tərgsn ə-şuhu modan xajad harcxana.
Tedn bykl zelər harad nyycxənə. Tedn xot
oldx bəər, zin kiitn yvləs mend harç bolm
bəər xəəz olcxana.

Aratin kiçgyd.

Aratin dərvn kiçg naadad, narnd vijsən
eehəd, xoordan nooldzala. Giignər şurznnsn
ə sonsgdv. Aratin kiçgyd əəhəd, nyknyrn
orad bultcxav.

Bolv kerg uga
əəmşg bəəz. En
ekn̄ bəəz. Ter
şydndən taka zu-
usn, arhul zivz
jovsn bəəz.

Arhul duudna.
Kiçgyd nyknəsn
harç irəd, takahur
gyyldcxəv. Tedn
takahan şuuçad,
bajrlz həqənəd,
ekən ergəd nool-
dcxav. Ekn̄ xaru-
ldad suuv.

Aratin kiçgyd əsv, tegəd arat tednən zurm,
xulhn, kerm, tuulan kiçgyd bərdgig dasxv.

Mel tuula metv.

Arat tuulad kelv:
—Bi mel tuula met,
tiimv,
bi zug
Biçkn bişv,
dəkəd syylm sarvhər,
dəkəd bəədlm çinrtəvr,
dəkəd uxam xurcvr,
dəkəd şydm xurcvr,

dəkəd xumsm mergcr,
dəkəd çidlm batcr,
dəkəd tuulasig idnəv.
Es giz—mel tuula metv.

Mekç arat.

Emgn əvgn xojr wəəz. Əvgn emgndən kelnə:

—Çi, emgn, wərg bolh, vi jovz zahs avç irnəv.

Əvgn zahs wərz avad, bykl tergər dyyrgəd açad xərzaaSna.

Ter jovz jovad, tergnənnə əmn xaalh deer tohşlad kevtsn arat yznə. Əvgn tergnəsn vuuhad, aratur əerdəd odna, arat yksn jumn kevtə, cur kəndrl uga kevtnə.

—En gergndm həəvgo gidg devlin zax bolx, — giz sanad, əvgn aratig avad, tergn deerən təvçkəd, vijn tergnənnə əmn harad jovna.

Arat cagin ev xələz avad, tergn deerk zahsdig nezədər xajad jovna, tiigəd negn kyrtlnə xajçkad, vijn vuuhad gyyz odna.

—Ne, emgn, çini devld səəxn cign zax avç irvv,—giz əvgn kelnə.

—Xama?

—Tend tergn deer zahsn cign, zax cign wəənə.

Emgn tergnyr odna,—zax cign, zahsn cign uga bolna.

Yksn viş, əmd arat bəəsinə əvgn oda şinkən medv. Əvgn emgn xojr ze gitlən hundv, zug kedg arh uga bolv.

Yvld ken jahz yvlznə.

Bavuxas modna kəndəhyr, gerin çerdak, deegyr orcxana. Tend kələrn jumnd şigdəd naaldz avad, tolhahan dorakşan unzulçkad, xavr kyrtl untna.

Zara yvld xaksu xamtxasd dor orna. Meklə ulmin şarlzn (mox) dor bulxz orad, tendən kevtnə.

Məəhg kəltə Mişk (aju) zun namr xojrt cadad avçkna. Ter ymlin əmn nyknd kevtr kez avçkad, tyyndən kevtnə. Casn kevtrinə darçkna, terynə kevtrinə ulm dularad odna.

Kermn yvld devlən solına, yyrən jasna, dulan boltxa gihəd, xaksu xamtxas boln əvs. yyrtən təvnə.

Arat nyk beldz avna. Nykndən zəəln xamtxasdar bijdən dulan devskr kez avna.

Ger uga çond cuharahas mu bolna. Ter kiitn ymlin səəd jovad, evrənnə, çonin uulılharn uulına.

Ə-şuhu modna biçg.

Nazar əvgn ə-şuhu modnd manaq bilə. Neg dəkz Grış əvgnəs surad, teryg daxz ə-şuhu modnur odx zəvşəl avç.

Tedn casn şinkən orçksn cagt jovz jovla.
Əvgn end-tendən xələhəd jovv.

—Xələlçn, yynd togin əər yvld kedy tuula tezəgdnə.

Griş xələnə—tuulas uga.

—Əvgn, ci jahad medvç?

—Mərərnə.

Ə-şuhu modnur orna. Manaçin gert kyrnə.
Hav noxa (şarik) cas ynrçləd, ger ergəd gyy-
həd, kyn sanan zovmar həqnəd bəənə.

Əvgn kelnə:

— Jumb, Şarik, manig ugad giiçnr, bor
çonmud irvy? Irz kevtəmb!

—Ci xamahas medvç?—giz Griş surna.

—Bi ə-şuhu modna biçg səənər meddv.

—Ə-şuhu modna biçg gisn jumb?

— Ci yzzənç, casn şin orzlm, en casn
deegyr ken es jovna—mərnə yldnə. Ə-şuhu
modna biçg gisn en bolzana. Xələlçn enyg,
mər yzzənç—noxan boldg bəədlətə, zug elədcr.
En—çonin mər. Ter casn deegyr bytys jovz
odv. En tuula naaran gyyz orz. Ter casn deer
kirsmiydin bəədlətə mər bəənə. YYnd kerəs
ovz.

—Enyg medəd çamd jamaran kerg bəəzənə?

—Ju kelnəç! Ci mərərnə angas bultad çign
harç çadxç, odad çign avç bolxmn. Jadxdan en
ajuhar ylgyr avij. Tyynə mər xamaran jov-
sinə yzz avxlarn, tyyg mərdəd medz avç
çadzanaç.

Θ-şuhu modna viçg medsn kyynd, θ-şuhu modn dotr cur əämşg uga. Ter, viçg meddg kyn degtr jahz umşna, tiigəd xələhəd umşad vəənə.

Kiitn ordudt.

Hazrin xold, ar yzgt lkva gidg viçkn es-kimos kəvyn vəənə. lkva evrənnə casn ger-tən sernə. Gerin dund aah dotr xavin əəkn şaćana. Halnə gerl bolad çign, dulalad çign vəənə. lkvan ek tyn deer ydin xot beldzənə.

Deernə kevtsn ajun arsn deerəsn lkva əsrəd bosv. Ter şalvr, kurtk boln maxla,—cu-harag negdyləd ujsn arsn xuvcan ymsv. Gerin yydnə ormd vəəsn arsn xaacig ərgz harad, ut koridorar lkva məlkv. Noxa əsrz bosad, terynə ardas gyvv.

Tedn kiitnd hazaran harç ircxəv. Kiitn boln xarnħu.

Yynd yvld narn hurvn-dərvn sardan yzg-dxş, bolv zundnə hurvn - dərvn sardan cur suuxş.

Urha modn yynd cur uga. Tegəd çign lkvan eck bijdən casar ger kenə.

Zundnə tedn arsar zolm kenə.

Tundrt.

Xol ar yzgt, kiitn tengsin əər, tundr gidg dala ezgo hazr vəənə. Tend kiitn yvl ədanar

taç bolna. Xamaran xələv çign, təgəlnədən cahān casn. Xaja-xaja əndr viş urha modn xarhnā. Tend əmtn neg-negnəsn xol-xol bəəcxənə.

Tundrt bəədguls buh-marl xadhlna. Buh-marl vijsnъ cas teehəd, mox gidg əvs olz idəd, tezəl kenə. Neg bəərnd buh-marlmud bəəsn mox cuharag idçkxlə, ter uls bəəsn mal-tahan taldan bəərnır nyyx zəvtə bolna.

Tundrt bəədguls buh-marlin max idnə. Buh-marlin arsar bijstən xuvc ujna. Buh-marlar tundrin casn deegyr joycxana.

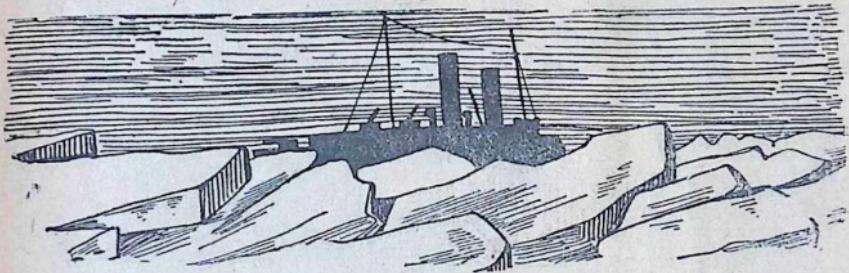
Buh-marl uga bolxla, tundrt bəəxd Berk bolx bilə.

Məsd dund.

Xol ar yzgt onbdin məsər byrkətə kiitn tengs bəənə.

Əmtn en orig tənz medz avxar, məsn dündahur xaalh harhz avxar şiidv. Oln kerm səxrad, oln kyn yksn çign boldg mən.

Ar yzg tal aharin kerm deer — dirizabъ deer nisxər əmtn şiidv. Dirizabъ şuurhn casnla xarhdg bilə. Dirizabъ xamxrdg bilə. Əmtnd radiohar zəngən əgv: — Ykzənəvdn! Nəkd boltn—giz.

Ykzəsn ulst nəkd bolz əmd avxar mana məs xamxldg kerm „Krasin“ harad jovv.

Məs xamxldg kerm xol ar yzg orad jovv. Xamaran xələv çign, təgəlndən məsn, məsn! Ulm caaran jovx dutm məsn ulm zuzan, məs xamxldg kermd xamxlxdnъ ulm xatu.

„Krasin“ kerməs aeropla buulhv. Ter aeroplan məstə teg deegyr ykzəxuls xəəhəd nisv.

Aş syyldnъ aeroplan deerəs casn deer kevtsn uls yzv. Tedn kəndrəd əmd vəəhə vəənə. Tednd xot unhaz əgv. Şuluhar jovz əmtnd nəkd boltn giz kerm tal radiohar zəng

өгв. Мөс xamxldg kerm, bijdən xaallh harhz avxar, dəkəd ekləd məsnlə nooldad harv.

Aş syyldnъ „Krasin“ əmtnd kyrəd, tednig əmd avv.

En uls məsn dund təv şaxu xong bəəcxəz.

Xalun hazr.

Təgəln zildən xalun bolad bəədg hazr bas bəənə. Ə-şuhu modnd ahu ik modd urhna. Tiim moddudin temsn çign jir ik-ik boldmən. Urha modd təgəln zildən xamtxasar byrkətə.

Θ-şuhu moddt şovud, mohas boln oln zysn
angud: leopards, zanmud, sar-məçd wəənə.

Xalun hazrt bananmud, kofin modn, cəəhin
kusts urhna.

Bolv xalun hazrt zilmydər xur ordgo hazr-
mud çign wəənə. Tend jun çign urhxş—əvsn
çign, modn çign.

En—kədə. Kədəd—elsnəs talar jumn mel
uga.

Sar-məçn.

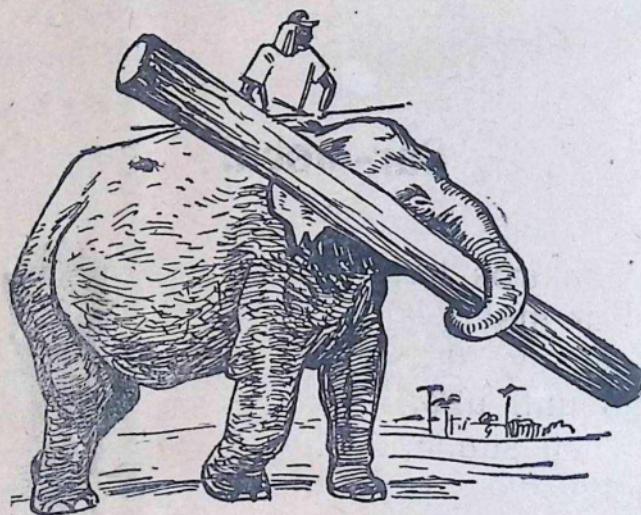
Dalahar usçad
Afrikəs matros irv,
biçkn sar-məçig
jarşgt en avç irv.
Səədnə until uga,
ter zovnəd suuna,
tegəd iim du
evrəhərn duulna:
—Səəxn dulan əmn yzgt,
mini harsn hazrt,
Mini tingr yyrmyd
acmudar togləd naaçax.
Kyçr səəxn banan modd
mini harsn modnl!
Tend sar-məçd wəənə,
kyn təryc ugal!

Temən.

Kədəd usn bəədg hazr berk oldna. Zug usn bəəsn hazr şidr modn boln əvsn urhna.

İm kədə hazrt əmtən temə olzlna. Temən jir çiirg. Ter zəvər oln xongt usn boln əvsn ugahar jovz çadna. Ter aca boln ky zəənə.

Zan.

Zan xalun hazrin ə-şuhu modnd bəədmən. Zan—jir ik adusn, bolv kyn teryg surhad avna. Hart izldsn zan—kyynə sən nəkd. Ter kynd aca zəənə. Ter evrənnə xamrar urha mod suhlna, bydyn kynd mod ərgnə.

Zanin kiçg hol hatllhn.

Añhuçnr kyykn zanig kœəz jovla. Ter evrənnər kiçgtəhən aňhuçnras zulz jovla. Aňhuçnr kyykn zanig gyn usta hold şaxad avad irnə. Zan kiçgən xonşararn ərgz avad, usnur orad usçna. Kiçgnər usnas əəhəd jovna. Ter kiçg oda çign usçdg surad uga vəəz. Zan kiçgən xonşararn usnd kyrgl uga ərgəd, usçad jovna.

Kyykn zan kiçgən jahz xarmnzaxig aňhuçnr yzv. Teryg dəkz kœəxən uurad zogscxaz.

Irvsks boln arslngud.

Xalun hazrt arslngud boln irvsks vəəcxənə. Arslı irvsk xojr—max iddg angud: tedn malin maxar tezəl kenə. Arslı jir kyctə. Tavginń neg coklhar buxig alz çadxmən. Irvsk bas ik kyctə boln dokşn an.

Irvsk boln arslı mana miisin dyrstə. Mana mis xulhnur jahz hərədnə, tedy met tedn evrənnər mengyr tiigz hərədnə.

Ter angudas mal saglna gidg xatu.

Angin kiçgyd.

Ik ajusin kletkd
ajusin biçkn kiçgyd harv.
Ekəsn xold odxş,
əryndnə ys uuna,
asxndnə bas.

Irvsks kiçgydtəhən
kletkd xamdan bəəxd dурgo.
Yynd jaax kergetəv?
Noxag evrənnə kiçgydəsnə
salhz avad,
Irvskin kiçgydt ek kez əgc.

Xaac kerg uga—
biçkdyd onədin niiç.

Əryn xotan
bajrtahar hurvuln idzənə:
Sar-məçn, miisin kiçg boln...
Medvt? Ugaj?—Irvskin kiçg.

Zerlg elg-sadn.

— Zoopark tal odcxaj,—giz neg dəkz vozat
Mişa kelv,—bi tand mana ger ergnə ahursna
elgn-saddig yzylnəv—giv.

Kəvyd zooparkd irnə. Mişa tednig zubr
(usn ykr) tal eərdylv.

— En kenig duraz?

— Ykrieg,—giz kəvyd degc xəry əgv.

— Ne, en kenə elgn bolx?—giz Mişa zebryr
zaav.

— Mərnə,—giz kəvyd tanlv.

— En Şarikin elg-sadn—çonmud.

— Tiim, duraz, zug Şarik—mana in'g, çon
bolxla—dəəsn.

Kyykn arslı xumsta tavgan sunhv, irvsk
xəəkrəd şydən xəvrv.

—Edn mana mis—Murkig duraz, zug mel
tiim əkər biş.

Biçkn Tom.

Biçkn Tom
mel bijńь tingr biş,
narn, palym modn
töryн terynd bajr biş.
Bəəşnd—bajaçud,
negrmyd—tednə muxlas.
Zolm gert xarhnlhın
negr ulsin ajul.

Axnran viçə mart.

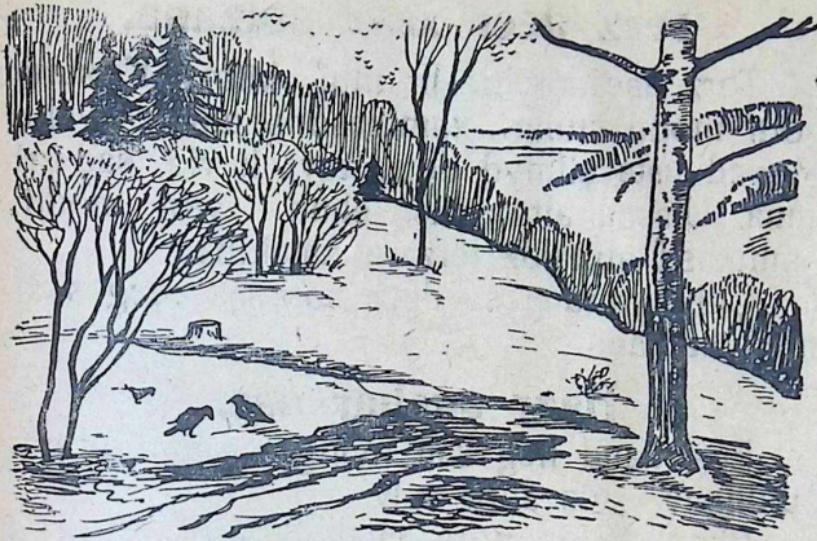
Eknъ xar kəvyndən
du duulz əgv:
—Kəvyn əsiç,
çamd axnr vəənə,
çi hanc viç.
Ecgsin es çadsig
kəvydnъ çadx.
Untiç, mini xar nydtə,
yrn xəətnъ.

Ek nə şar kəvyndən
du duulz əgv:
—Kəvyn, əsiç,
çamd axnr vəənə,
çi hanc bişç.
Tedntəhən xamdan
(kergtə bolxla)
çi halur, utanur çign orxç.
Untiç, mini kəvyn,
untiç, Ju-Dzin.

Eknə cahan kəvyndən
iim du duulv:
—Bajuşki-baju!
Tend kyynə hazrt vəəsn
axnran viçə mart.
Medz bolş uga, tedntəhən
çi hal, utanur orad,
tedntə çi xamt diilxç.
Baju-baju!
Şşş!..

Xavr.

Yvl өngər dogşrxzaxş,
tyynə cagń өngrv—
xavr terzər cokzana,
dvoras kəəzənə.

Cuhar kəndrldv,
Yvlig ardnă orz kəəv,
torhs çign tengrt
bolmar şuuga tatv.

Yvl oda çign arhan xəəhə,
Xavrin əmnəs xovlna.
Ternă cirədnă inəhəd,
ulm ikər şuugna.

Ek nъ şar kөvyndәn
du duulz өgv:
—Kөvyn, өsiç,
çamd axnr вәәнә,
çi hanc bişç.
Tedntәhәn xamdan
(kergtә bolxla)
çi halur, utanur çign orxç.
Untiç, mini kөvyn,
untiç, Ju-Dzin.

Eknъ cahan kөvyndәn
iim du duulv:
—Bajuşki-baju!
Tend kyynә hazrt вәәsn
axnran biçә mart.
Medz bolş uga, tedntәhәn
çi hal, utanur orad,
tedntә ci xamt diilxç.
Baju-baju!
Şşş!..

Xavr.

Yvl əngər dogşrxzaxş,
tyynə cagń əngrv—
xavr terzər cokzana,
dvoras kəəzənə.

Cuhar kəndrldv,
Yvlig ardnı orz kəəv,
torhs çign tengrit
bolmar şuuga tatv.

Yvl oda çign arhan xəəhə,
Xavrin əmnəs xovlna.
Ternıç cirədnı inəhəd,
ulm ikər şuugna.

Terz deer xavr bolzana.

Terz hacs orçln jir mu, kiitn. Kustmud boln modd cuhar xamtxasdny unad, nyckrv. Manad usta şilmyd dotr, xavr kevtə, sad urhzana. Ulasna altn siiks, elmn, zykn moddin xamtxasd bultaldz terzərn xələldnə.

Çiihin modna ac deer vəərsəs cecgəs xahrad harçana.

Hazr ugahar əsz.

Eez, nand neg sən məngrs oğlçn, bi tyyg suulhnav,—giz Jura kelv.

Eknə sən məngrs şyyhəd əgv. Jura şil bankd us kehəd, bankin amn deer məngrsən tərv.

Emg ek tolhahan zəələd inənə:

—Jamaran harudv! Jamaran kədləçvç! Hazr ugahar usnd məngrs suulhçkv. Urhc kylə!

Hurv xonad məngrsnəs usnur kesg yndsd harv. Deegşən kək iş harv. Kək iş narnur zytknə, yzg bolhnur xatxançgud harhna.

Ədr davx bolhn — xatxançgudnə batrad jovna. Cahan yndsdnə bankas cevr us uuna. Jura bajrlad vəənə.

—Kəkşn eez, məngrsn jahz usn deer urhazard xələlcən.

Emg ek əvrəd, tolhahan zəəlnə.

—Aj, mana Juruşk, jir uxatalç! Məngrsn usn deer, hazr ugahar urhdg giz bi meddgo biləv.

Ədr ulm utdna.

Narn tengr deer ulm deegşən harad, ulm
ikər xalulna. Asxn şıdr carcad, gerin orahas-
məsn utar unzad körnə. Narn xalulxla, unzzasn
məsn unna.

Ədrmyd ulm-ulmar utdad jovna.

Yvlin tyrynd sə ulm utdna. Dəkəd narn
ədr bolhn tyynəs minutmudar bulana. Narn
nevçk ert harad, nevçk ora suuna.

Tiigə jovz mart irnə. Martin 21 ədr, ədr
səələ cacurna. Ədrnə çign—12 ças, sənə çign
—12 ças bolna.

Casn ekləd xəəlzənə.

Casn ekləd xəəlzənə, usn gyyzənə,
terzər xavrin dyr harv.

Darunъ xalvñhs işkrx,
urha modd xamtxasar bytəgdx.

Tengr yylnəs cevrdv,
narn dularad, ulm gerltə bolv.

Casn şuurhna cag
dəkəd xol davx.

Xavr aaşna.

Xavr aaşna. Bijən daxulad kədləmiş avç
jovna: paran cuharag xahlx, tərə tərx.

Xavr irxlə bajrta sən mən.

Mana kolxozd oda hancxn xavrin tərənə
tuskas nanъ kyr uga.

Şulun, şulun tərxmn—neg çign ədr davul-xmn biş.

Mana ekn beln bolçkv—buudə cevr, umşub ik. Sejalks bolxla, cuhar şyygdəz xələgdəd uga. Şin tərə tərxin tələ ədr davulş ugan erkd, tednig şulun şyyz xələx kergətə.

Xavr irz jovna, kyləş uga, əmtig adhana.

Sən deer.

Hold usn orv. Usn şuugad, buslad bəənə, sən neg negən cokad deerən ovalgdna.

Ik hazrin sən ursad kyrəd irv. Tyn deer noxa suuna. Sən usna kəvəhyr əerdv. Əmtən noxahur xələldnə.

Dəkəd sən holin usna dundur tal ursad odv. Selə davçkad, hol ergnə. Dəkəd səngig usna kəvəhyr əerdyləd avad irv.

Hazır əerdsən noxa medz avn, hərədəd usnur bulxz orad, usnas şulunar ev-arharn harv.

Xaksu hazr deer harç irəd, bijən segsərz avçkad, haradçın gyyv! Tiigəd uga bolz odv.

Əmd avv.

—Maşutk hol orij: tend məsn mel taçknad bəənə,—gihəd Vasə ekçyrn xəəkrv.

Maşa gyyhəd jovz odv, dvorinny yyd xaaxan martz orkz.

Hol en bəənə... yləgdəd, kəkrəd bəənə...

Taş, taş... gihəd məs n taçknna. Xara viş
ormsar məsn şu tusad odz.

Səngs baktz şaxcad, neg negn deerən
ovalgdzasig Maşa xələzənə.

Neg jumn erg deerəs gyyz aassig gentkn
Maşutk yznə.

Vasə, en mana tuhl-Burənk es minj? —
giz Maşutk xəəkrnə. — Xələ, mel şud holur
gyyz jovna!..

Tuhl holur gyyxlə, tyynə ardasnъ noxa
xucad, holur kəəv. Tuhl bolxla noxahas zulad,
ulm dogşar gyyv. Tiigəd holin kəvəd kyrəd
irv.

Tuhl kəvəhəs gyyz orad məsn deer harad
zogssig Maşa yznə.

Tuhl zogszasn məsn şu tusad, tyyg təgə-
ləd usn harad irv.

Şulun, şulun tərxmn—neg çign ədr davulxmn bış.

Mana ekn beln bolçkv—buudə cevr, umşub ik. Sejalks bolxla, cuhar şyygdəz xələgdəd uga. Şin tərə tərxin tələ ədr davulş ugan erkd, tednig şulun şyyz xələx kergətə.

Xavr irz jovna, kyləş uga, əmtig adhana.

Sən deer.

Hold usn orv. Usn şuugad, buslad bəənə, sən neg negən cokad deerən ovalgdna.

Ik həzrin sən ursad kyrəd irv. Tyn deer noxa suuna. Sən usna kəvəhyr əərdv. Əmtən noxahur xələldnə.

Dəkəd sən holin usna dundur tal ursad odv. Selə davçkad, hol ergnə. Dəkəd səngig usna kəvəhyr əərdyləd avad irv.

Hazır əərdsən noxa medz avn, hərədəd usnur bulxz orad, usnas şulunar ev-arharn harv.

Xaksu həzr deer harç irəd, bijən segsəz avçkad, haradçın gyyv! Tiigəd uga bolz odv.

Əmd avv.

—Maşutk hol orij: tend məsn mel taçknad bəənə,—gihəd Vasə ekçyrn xəəkrv.

Maşa gyyhəd jovz odv, dvorinny yyd xaaxan martz orkz.

Hol en bəənə... yləgdəd, kəkrəd bəənə...

Taş, taş... gihəd məs n taçknna. Xara vİŞ
ormsar məsn şu tusad odz.

Səngs baktz şaxcad, neg negn deerən
ovalgdzasig Maşa xələzənə.

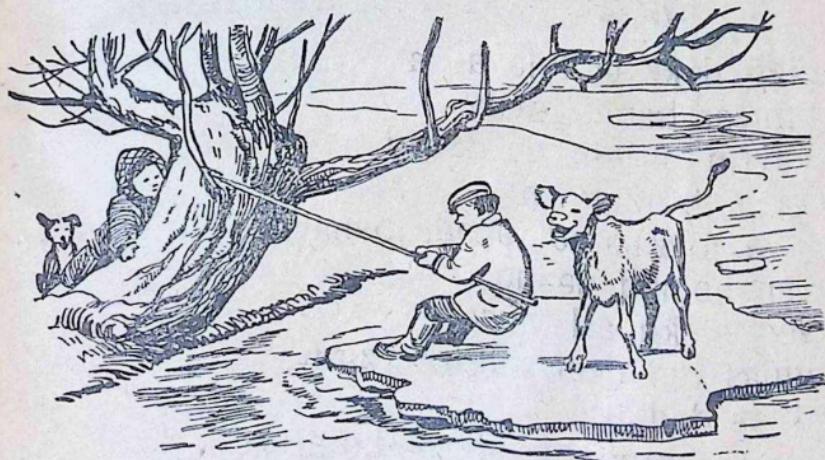
Neg jumn erg deerəs gyyz aassig gentkn
Maşutk yznə.

Vasə, en mana tuhl-Burenk es minj? —
giz Maşutk xəəkrnə. — Xələ, mel şud holur
gyyz jovna!..

Tuhl holur gyyxlə, tyynə ardasnъ noxa
xucad, holur kœv. Tuhl bolxla noxahas zulad,
ulm dogşar gyvv. Tiigəd holin kœvəd kyrəd
irv.

Tuhl kœvhəs gyyz orad məsn deer harad
zogssig Maşa yznə.

Tuhl zogszasn məsn şu tusad, tyyg təgə-
ləd usn harad irv.

—Sən mana tuhlig avad jovz odn gizənə!
—gihəd Vasə xəəkrv. Sən arhul ulm caaran
kəndrv, tuhl kyynə sanan zovmar məərv.

Vasə ergz xələhəd, holin usn deer xə-
zuldz urhsn urha mod yzv. Ter dorak ac-
deerńy əsrəd harv.

—Maşutk! — gihəd xəəkrv.—Bagor naaran
avç ir... Tend usna kəvəd kevtnə.

Vasə bagor şyyrç avad, ac deerəsn Burən-
kin zogssasn sən tal hərədz buuhad, bagorarn
modnas degələd avv. Bəəsn çidlən harhad,
bagoran neg hararn çanhar atxad, naadk ha-
rarn tuhlan kəvəhyr tylknə.

Yynd Maşutk tuhlas şyyrç avad, bijurn
kəvə tal tatad avv. Evrənnə enkr tuhlan ter
kyzydəd tevrv. Burənk əkərər cirə, har dola-
had, arhul məərv. Kyykn tiiklənə ulm bajrlv.

Mazaj əvgn boln tuulas.

Neg dəkz bi tylə açxar
onħcar harad jovuv.

Xavrin oruhin us daxad,
tylən jir ikər irnə.

Jova jovz bərəd, açad, jovnav.
Usn neməd vəənə.

Neg biċċn arl yzvv,
tuulas tyn deer baglrz yzgdv.

Bi əərdəd irvv:
çikdnə xaruldad, vijsnə kəndrxş.

Bi neginъ avad, naadkstnъ:
—Bijstn hérədtn—giz komand əgvv.

Mu biş,—mini tuulas oñhcür hérədəd orcxav.

Xalъr komand suum cacu,

arl cuhar usn dor orv.

Ne—ter, nanla viçə marhtn...

Tuulas, Mazaj əvgig sonstn,—

giz bi kelvv.

Kevəhyr şaxad, brevnog
oñhcär şaxad xəvdyləd avad irvv,
—hérədtn!—givv.

Tuulas vəəsn çidlən harhz əsrəd gyyldv!

Bi tednid: E-ex! Şuludtn angud!

Xələ, xalъr oda mend har,

zug yvldən viçə xarh!

Bux!—gihəd xaxla, uuux!—gihəd unxç.

Xar kerəs xavr səkv.

Xama bolvçign ik-ik zel xar kerəs yzgdəd wəənə. Xar kerəs yvlig dulan hazrt əngrylnə. Tegəd geryrn degd adhz ircxənə.

Kiitn cagla tedn ədrin zuuhad kilometr nisdg wəəz.

Xaalhdan tedn dokşn şuurhnla xarhz. Çidl tatu kesg şovud xaalhdan ykz. Tyryñ bolz çidlətə xamgnə ircxəz.

Oda tedn amrz avçac-xana. Tedn hažr deegyr jovad, bat xonşararn xuçlxana.

Kemv en?

Tur nisdg şovudas cuharahas xar, tərənə hazrig ətnəs cevrlnə.

Tərənə hazr deegyr naar, caar gyynə, şovun giz nerədgdnə...

Mana manaçnr.

Urhcin tələ nooldand ken mand nəkd bolna? Xurc nydtə şovud mana manaçnr: xaradas, ykr xarmud, bor bohsrhas nənə çign kesg şovud.

Xorltan xalъdadg ətn-xorxasig tedn idcknə.
Minь ednə tələ ykr xarin bat germyd kenə-
vdn. Minь ednə tələ yr kehəd, xusm modnas
əlgənəvdn.

Surhulъta ykr xar.

Anhiç əvgnd yg kelz çaddg, surhulъta
ykr xar bəədg bilə. Əvgnyr terynə əəlin kə-
vyd sonъn şovug sonsxar irdg bilə.

—Ykr xar xama bəənəç?—giz əvgn zərmədən
surdg bilə.

—Əvgn, bi end bəənəv! — giz ykr xar
xəəkrdg bilə.

Neg dəkz əvgn gertən uga bəəz. Əl bəədg
kəvyn orz irnə. Kəvynd ykr xarig xulxalz avx
sanan orv. Ykr xarig yks giz şyyrç avad,
xavtxlad orkna.

—Ter darunъ əvgn orz irəd surna:

—Ykr xar, xama bəənəç?

—Əvgn, bi yynd bəənəv!

— gihəd bəəsn çıdlərn
kəvynə xavtxas ykr xar
xəəkrəd orkv.

TANBZ AV?

Nisz irx giiçnrin tələ
kəvyd xavrt ger kenə.
Aş syyldnъ kycv,
xavr bolxla nisz irv...

Xavr oordv. Kovyd, zorudig
tosxatn!

Tohrud nisz jovna.

Xələlçn: xavr bolzana,
tohrud zelləd nisz jovna.
Narna altn gerld ədr eəmnə,
Sala-holin usn zuuxsar gyynə.
Darud giiçnr çamur cuglrx.
Kedy yr jasxinə,—xələ!
Jahsn əv en, jahsn dumb en!
Ədrəs ədr kyrtl, ərəs ər kyrtl,
onbdin şuugad duulad vəənə.

Manaçnr.

Kəvyd pasek tal odna. Zəgin yyrin vyr-kəs avçkad, tedn kelnə:
—Hərgtə evgn! Balan mandg manaç təvxş.
Zəg naar gisn ədl yynd:
—Zz-zz-zz, təgəlnədən xələzənəv!
—Zz-zz-zz, əvgnd kelçknəv!
—Zz-zz-zz, xamrarçn xatxad avxv!
Enygən daxulad xojrdgçnəv, hurvdgçnəv.
Bykl yyln. Kəvyd əəhəd, harad zulv. Bal
sən bolv çign, zug manaçnənəv oln.
Kelnəv, kelnəv, kelnəv!—gildəd nisə jovz
xəəkrəcxənə.

Zəgmyd.

Xavrin casn xəəlsn hazrar
Şinkən tyryn cecgəs yzgdxlə,
Səəxn basmin ornas,
Sən ynrətə balin yyrəs
tyryn zəg nisz harna.

Ulan xavrin tuskig medz avxar,
ert urhsn cecgəsər nisnə:
kezə yntə giic irxmb,
kezə hazrmud kəkrxmb,
atxr xamtxasta xusmin
zusn bolsn xamtxasd kezə təvgdxb,
sən ynrətə çeremux kezə cecgəlxmb.

Neg xudl kelçkxlə—dəkz itkl uga.

Neg kəvyn xə xərylz jovad, xudlaxar çoi
yzsn bolad:—Çon! Çon! Nəkd boltn!—gihəd
xəəkrnə.

Zalus gyyldz irəd xələxlə,—çon uga.

Tiigəd ter xojr-hurv dəkz xudlaxar əmt
duudna. Neg dəkz ynərtən kəvynə xəənd çon
orna.—Naartn, naartn, şuluhar! Çon!—gihəd
kəvyn ekləd xəəkrnə.

Dəkəd meklzənə, gihəd zalus sançkad,
odsın uga. Əədg jumnugag çon yzəd, u hazrt
xəədig cugtnı şuuçad alçkv.

Ik zahsn.

Kəvyd haxulb kez avad, holur zahs vərxər odna. Bykl çastan suuna — haxulinb zahsn kəndəxş.

—Haxulən evkz avad, taldan hazr tal odij.

Haxulən tatcxana—təvxş, nam usn deerk temdgnb çicrəd irv: ik zahsn torç kevtə. Ne, olar tatcxaj.

—Ne, jovz jovna, ne, jovz jovna! Negn, negn, negn!

Tatad avad irv. Enpə zamgt oraldz odsn şuurlxa xuuçn hosn vəəz. Zahsn gidg en!

TƏƏLVRİNİ OL:

Xaalh tingz, mornb modn,
Xot ugahar çirns, xug
syylən xyrulns.

Ençn BIV.

Hurvñ zərgtə anhuç
hold şalzənz jovla.
Yrgsn nuhsn
əvsn zaagur bultv.

Negnъ xәәkrv!—Nuhsn!
Naadknъ kelv:—Moha!
Hurvdgçnъ inəhəd:
—Ençн biv,—giz xәәkrv.

Kolxozd orvv.

Hancxarn.

Jegorovsk selənd Fedot gidg krestъjanin vәәz. Neg dәkz Fedotig xurgt naar giz. Tend Fedotd iigz kelz:

—Avh Fedot, kolxozd or.

—Nand tana kolxoz kergtә viş,—giz Fedot kelnә.—Evrәnnъ gertәn vi bijm ezmb. Duran kyrxlә—kөdlnәv, es kyrxlә—amrnav.

Tiigәd orz əgsn uga.

Xavr bolv. Casn xәәlv. Hazr xar bolv. Teegt jir senr. Fedot evrәnnъ saarlan plugdan tataad avçkad, evrәnnъ hazran xahlxar harad jovv.

Nurhan ərvll uga, plugan darad, Fedot xahlz jovna. Ərynp ydlә teg tal Grişux gyyz jovna. Eckdәn ədmgin əncg dәkәd neg şil kvas avç jovna.

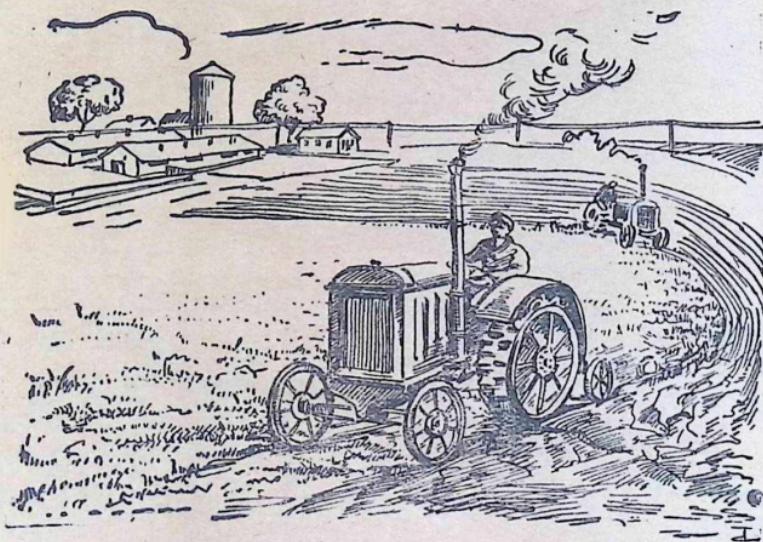
Saarlnъ bolxla, ərә kөlәn cirz jovna. Yvlә xot mu bilә. Əvsig salomla ədl xyv kez sel-vәd əgdg bilә.

Fedot xotan idz avçkad, dәkәd kөdlәd harna. Zug hancxarn ik kөdлmş kycəz çadxş.

Kolxoznikydt.

Ter өryн kolxozd bas kөdлмш kezәlә. Өмн asxnanь kolxozd traktormud irçklә. Өryн өrlә traktormudin ardas zurhad ilmeštә plugs kelkçkәd, kөdлmш orulçkv.

Traktor teegәr jovad, tinьgr өргн şavrmutdig өsrgәd xajad jovna.

Ydlә kolxoznikyd ydin xotan uucxav. Jovn jovz xot kedg kuxnъ teegyr xalun ydin xot avç irv. Traktoristnr xotan uuçkv, traktormud şinәs syyknәd, teg orad harcxav. Asxn şidr ik zagu xahlçkv.

Zun davy. Fedotd tərən bahar urhv. Kolxoz bolxla, ik urhc xuraz avv. Kolxozd kəd-
lmış giign boln cug zirhl səəniniy Fedot yzv.
Xavr şidr Fedot kolxozd orv.

Kuznicd.

—Ej, sən zalu, darxn,
azrhim tax unz odv.
Çi enyg dəkəd taxlıç.
—Jungad es taxlx bilə!
Xadanı en, taxnı en!
Negr, xojr—tax beln!

Olna zəərin tələ.

Kolxozd tərx tərənə ekən beldçkv. Tyygən
ambart asxad, Stepanar manaç təvv.

Əşətnr kolxozin tərə tərlind, tərənə ekinə
xulxalz avad, saaltg bolxar sednə.

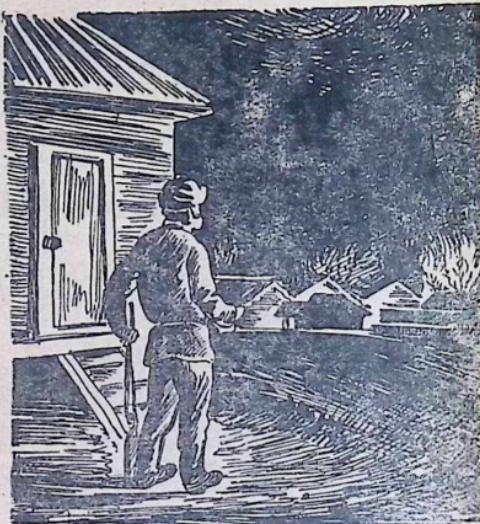
Stepanig ambaras harhz jovulkın tələ ju
kexmb? Əşətnr Stepana gerig şataxmın giz
şiidnə. Mər bolxny, olna zəərən xajçkad, ev-
rənnı gerən xalçlz avxar gyvvzə.

Sansan kycəhəd, əşətnr gert hal əgnə.
Stepan manadan zogsad bəənə. Sə. Təgəlndən
ə—çimən uga.

Gentkn selən talas xəəkrsn dun sonsgdna.
Tyymr şaćasig yznə. Əmtn gyyldz jovna.

—Stepan şulu-
har gy, çini ger
şaçanal — gihəd
tynyr xəəkrnə.

Bolv Stepan
zogszasn vəərnəsn
kəndrzəxş. Əşətnr
endyrçkz. Stepan
evrənnə zəərən
xarsxar odsn uga.
Tyynə gernə jumn
yldl uga şatv, bolv
kolxozin tərənə
ekig mend avad
haiv.

Kolxoz Stepanig şanıv: terynd şin ger kez
əgv, dəkəd ger byldnə cuharad şin xuvc əgv.

Torha.

Xarñhu ə-şuhu modn narna gerld segərnə.

Bulnd nərn ur cəənə.

Tengrt ziñsn duuta torha
ərin duuhan duulv.

Ter narnd gilvkəd,
ora deerəs ziñnəd duulv:
—Şin xavr manur irv,
Xavr irlhig bi duulzanav.

Үг болн керг.

Mana өшөтнр вәәsn җидләrn манд shin zirhl
kycəxdmdn saaltg bolxar sednə.

Zərmdən kulakud nuuvçinər kolxozd orna.
Tedn kolxozd xorltan xaldaxin tələ orcxana.

Kulak kolxozin skladt kladovşık bolz orna.
Xurgt ter iigz kelnə:

— Kolxozd ik urhc avxar zytkx kergtə.
Tərəhən şyyvrin sən ekər tərx kergtə.

Ter vijń ju kenə?

— Al'kov, bi şyyhəd, cevrlçksn eknd bog-
şora keçksv. Cevr biş ekər tərg caaran,—urh-
cny mu bolx.

Kulak kolxozd mərc bolna. **Kolxozdəmt-**
nd sonsxad iigz kelnə:

— Kolxozin mərd on्दin tarhn vəəx zəvtə,
digər daratahar, on्दin kədlmst belnər
vəəx zəvtə.

Ter vijń ju kenə? — Mərdtən xot miuhar
əognə. Mərdən caglań xarhulz cadxz usl-
xş. Arvahinń (sulinń) xulxalna. Mərdnń ecnə,
ter ulm tiigx dutman bajrlna.

Kulak traktorist bolv. **Tyynə ugnı:**

— Hazran bolzgasnı əmn xahlxvdn. Mana
brigad udarn brigad!

Ter vijń ju kenə? Neg vijəsnı gajk, neg
vijəsn vint traktorası suhlađ xajna. Traktor
evdrz odv, kədlz çadş uga. Kədlmst taslv
harhad, bolzgtan kədlmşen kycəsn uga.

Kolxozd bolsn jovdl.

Өryн өrlə mərç mərdtən arva (sulb) əgxər odna. Arhta gisn mərd zogszasn vəərńь xoosrz odz. Noxas xordad, yksn kevtnə.

Mərç ysən ymtəhəd, xəəkrəd uulına:

Alçkz! Arhta sən mərdig avç odz!

Kolxoznikyd gyylədəd irnə. Jahij?

Kolxozin axlaçd kezənə Silantij boln Petr temdglətə bilə. Tedn kolxozd orçksn vijsńь on्दin ardahur arhul kolxozin kerg-yyld dурgo bolad, du harad vəədg bilə. Kolxozas haru harxla—tedn bajrlna.

Axlaç əərən xojr kolxozniktə Silantin tal odna. Ternńь gertən uga. Tedn Petr tal odna. Ternńь çign uga. Jovdl gidg en! Arhta gisn mərd uga, Silantij uga, Petr uga.

Xəəvr ekv. Silantij Petr xojrig mərdtəhən xamdnńь olz avna. Silantij boln Petr urd cagin kulakud bolz harv. Mərdən kolxozdan xəry avad, xulxaçnrig zarhd əgv.

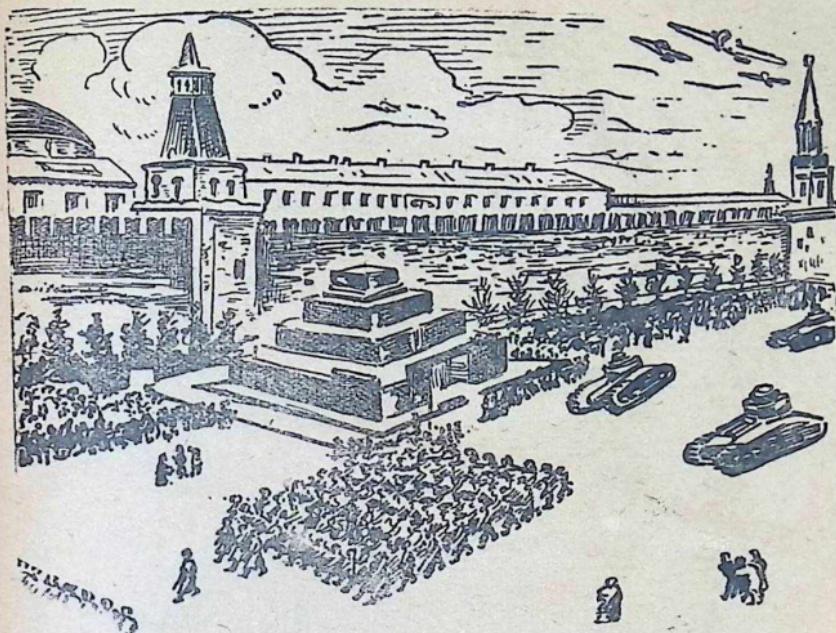
Xulxaçın maxla saçana.

Neg selənd neg krestyjana məngn geedrnə. Krestyjanmud xurad, xulxaçig jahz olz avij—giz kyyndvr kenə. Gentkn negnń xəəkrnə:

—Axnr, xulxaç deer maxla saçana!

Neg kəvyn maxlahan şyyrnə. Tegəd teryg xulxaçın cuhar medv. Tyynəs naaran iigz keldg bolcxav:

—Xulxaçın maxla saçana.

Majin neg şin.

Majin neg şin

Xavrın sən ədr

Xamg ordin proletarmud en ədr
xamcad cuhar bosna.

Xamcad bossn proletarmud
xar sanata bajaçudig
xar hazırl orulxar
xar kyr bolz kəndrnə.

Xaana josn xamxrv,
proletarmudin josn togtv.

Xamgin kyç-kəlsçnr manig duratn,
socializmin jos bijstən togtatn.

Mışuk sən ədrlə.

Majin neg şind Mışuk evrənnə şkoltahan
Ulan Cergig tosxar harv.

Aeroplanmud niscxəv, muzgin dun sons-gdv. En cerg jovz jovna—jovhçud, mərtənr. Tovmud çirz jovna, tanks məlkz jovna. Cuhar „ura“!—giz xəəkrnə. Mışuk bas əmt daxad xəəkrnə. Terynd Ulan Cerg jir ikər taasgdv.

Parad.

Syrtəhər jovhçud kəndrz jovna, —
ken durtatn, hartin!

Jovhçudin ardas mərtənr.
Tednig ken kycxv?

Mərərnə tovmud çirz jovna,
bas naadhas biş.

Cuhara deer—z... z... z...
Bi şiltəd xələvv:

Budnd nisəçnr
aeroplan deer jovna.

En cuhar—kədlımsçnr.
En cuhar—krestyjanmud.
SSSR-ig xarslhnd
kyn bolhn çeezən əgç bosx.

Ulan sən ədr.

Majin neg şin bilə—cug kyç-kəlsçnrin aldr sən ədr. Biçkn kkykn Marusəd ekpъ ulan biş-myd ymskv,, tegəd eckpъ Marusig uulıncsar tevrəd harv.

Ulan tugmud bərsn jir oln əmtn uulıncsar jovz jovla. Ulan flagmud ger bolhn deer delszənə.

Marusə kelnə: — kədlımsçnrin sən ədrt uulıncst jamaran bajrta sən!

Majin neg şin xol ar yzgt.

Narn ədr bolhn ulm-ulmar əedən harna, sə bolxla ulm-ulmar axrdna.

Darud sə təryc uga bolx. Delgy ut ədr bolx.

Narna tolən dor casn boln məsn gilvkəd, xələxlə nydn əvdnə.

En majin Neg şin irv, bolv kiitn bəəhə bəənə.

Ar yzgin biçkn kkykd kiitnd dasçkna. Tedn bajrta, şuuqatahar medəcydləhən xamdan majin neg şinin demonstracd odz jovna.

Tedn sən ədrt flagmud, plakatmud beldəd şkolan şirdz keerylnə. Tedn negdgç majin du duulad, flagmudtahan, plakatmudtahan bajrta-har Sovet tal odz jovna.

Demonstrac təgsv. Surhulıçnır, radio çinqnxər, moskovsk surhulıçnır vıçg vıçxər, şkolurn adhv.

Xavr bolad, cecgəs urhçksn hazrt xold vəəx tovarişcnrtən, ar hazrin vıçkn kyykd, məsn casn dotr, jahz Majin neg şind sən ədr kesən vıçz ilgəxər tedn sedv.

Ecktəhən sən ədryr.

Mañhdur Majin Neg şinin sən ədr. Eckpъ demonstracd odx, Tanın bas odx durnь kyrnə.

—Aav, aav, namag daxul,—ginə.

—Zəv, daxulnav.

Eckən vıjən xajçkad jovz odx,—giz Tanə bolv əəzənə.

Bosxlanъ daxz serxin tələ ju kesə?

—Uxalad avçvv, uxalad avçvv!

Eckpъ untz odv. Tanə ornasn gyyz bosad, dees avad, neg yzyrinъ eckinnъ hosnas boohad, naadk yzyrinъ evrəppъ hartan oraçkad, təvknyň untna.

Əryndnъ eckpъ sernə. Hosan tatna—harç əgxş, dəkəd tatna — harxş. Xələnə — deesn bolhata vəənə.

—Jun gidg env?

Deesnəs çanetur tatad, segsrəd orkna — Tanə ornasn kiisn aldna. Xəəkrəd odv. Bolv deesən yzxlnər cuhar sanandnъ orv.

— Serylxn uga gihəd əəhəd, enyg vi
booçklav,—giz Tanə kelz inəv. Tanə ecktəhən
kədilmşçnrin sən ədrt odzasndan bajrlv...

Selənəs balhsnur.

Toosta xaalhin ut-turş
xootkrad tergd kysmlz covna.
En kədilmşçnrin tələ
kolxoz hujr ilgəzənə.
Tergn deer xavçldad,
əvgətə xamdan Vanə jovna.
—Vanə, balhsn talij?
—Hujrta xamdan jovnav.
Suux bolvxaç, kyrgcknəv!

Balhsnd buudə kyrgz əglhnə
çinrig cuhar mednə:
Kemr kədilmşç cadxln bolxla,
traktor boln cemgn irnə.

Balhsnd ekn tyryń odlhn.

Petrunъ zurhata. Ter kezə çign balhsnd odad
uga vəəz.

—Ne, Petrunъ, balhs orij,—giz ecknъ neg
dəkz kelv.

Pojezdər harad jovna. Petrunъ mel tasr-
xan uga terzər xələhəd jovna. Teg, ə-şuhu

mod, seləd, sala-holmud yznə. Aş syyldnъ kyrəd ircxəv.

—Petrunъ, xələ, ter vəəsn—balhsn,—giz eck kelv. Tedn pojezdəs viuhad harad jovna.

Hurv, dərv erədlsn ik-ik terztə germyd Petrunъ yznə. Germyd dotr magazid.

Eck kelnə:

—Balhsnd oln zysn magazid dala. Yynd hos, başmg xuldna, zergləd bulkin magazin. Minъ tyynd degtrin magazin vəənə. Bidn xojr manhdur tiiglən odz degtr avij.

Germyd boln magazidin xazuhar, trotuar deegyr əmtin adhldad jovna.

Petrunъ selənd iim degd oln əmt yzəd uga vəəz.

Uulъncar ter tramvaj gyyz jovna, tyn dotr əmtin dyyrı. Dəkəd avtomobilmyd əmərən-xooran əmt zəənə.

Ekləd uulъnc hatlna.

Gentkn Petrunъ əəhəd, əsrəd odna: ardasnъ şuugad, əəmşgtə an kycz jovna.

—Ençn avtobus,—giz ecknъ kelv.

Minut bolad çanhar xəəkrəd odv.

—Aav, aav! Šarmud! Xələlçn!—gihəd gerltə elektriçesk panrmud zaaz eckdən yzylv.

Taldan uulъncur xazicxav.

—Jahsn əndr trubasy! En gerin beşmydnъ jir ik kevtə,—giz Petrunъ zaana.

—Ençn fabrik. Yynd siitc nekdmn,—giz ecknъ kəvyndən cəəlhəz kelz əgv.

Təərz odz.

Kəvyd-kyykd ekskursas irz jovna. Tanə en-tendən xələhə jovz, yyrmydəsn yldz odna.

Tanə taldan uulıncar harad irnə. iiglən, tiiglən xələnə—kəvyd kyykd yzgdxş.

Xamaran jovxv? Medzəxş. Uulıncd milic xaruld zogszana. Tanə terynəs surxdan əəy, tiiklə milic vijnə kircəd medv.

—Çi jahvç, təərz odvç?

Tanə zug tolhahan gekv.

—Evrənnə adresən mednç?

—Mednəv.

Jahz jovx xaalhinə Tanəd milic kelz əgv. Gerəsn nam ter xol biş bəəz.

Kemr xaalhan es medxlərn milicəs surtn. Ter onъdin tand nəkd bolx.

Tramvaj dotr.

Tramvaj dotr kyn dala. Zogsxıńə tegəd orna.

Əmn zaxin dərvn bəərnd bičkn kyykdtə gergd suuna. Əmn zaxin dərvn bəərig bičkn kyykdt harhz əgxmn gidg josn mand bəədmn bəəz.

Dəkəd neg zogsv. Hartan bičkn kyykd tevrən gergn orz irv. Hartan kyykd tevrəd zog-

sxla, terynd kynd bolzana. Təgəlndən xələnə, sul bəərn uga. Biçkn kyykdin orms cuhar sul uga.

Biçkn kyykdtə gergr orz irəd, sul bəərn uga bolad, zogszaxig Vasə yzv. Ter bosçkad kelv:

—Suutn, bi zogszanav.

Balhsn selənd.

Balhsn selənə izbahur orz irsn bolvza, xələcəxəj.

En şiltə lamp bəənə, dotrnb lampin tosn —en balhsnas irsmn. Aah-savs bolxla? Kemr metaliçesk bolxla, — cuhar balhsnas, modar, şavrар kesn savs bolxla, selənd kegddmn.

Bidn stold suuhad, cə uucxaj, — giv. Ne yynd balhsnas avç irsn jun bəənə, ta evrən kelz əgtn.

Kolxozin sara tal odcxaj. En syk, şalh, plug, molotilk, vejalk, sejalk nənə çign maşid bəənə. Cuhar balhsnas irsn, cuhar balhsna kədlımsçnrin kesn maşid bolzana.

Seləsovetyr, umşlhna geryr orad xələj. Xama bolv çign tand balhsnas irsn jums yzgdx.

Surhulin bagş bas balhsnas irsmn, doktor, agronom bas. Tedn cuhar balhsnd surhulb sursmn.

Balhsdudar degtrmyd, zurnalmud, gazet-myd barlgddmn. Tednəs mana orn-nutgt jun

Bolzaxig, taldan orn-nutgudar əmtn jahz bəəd-gig medz avç bolxmn.

Tednəs zirhlən jahz səərylxig, edl-axuhan-jahz jasxig medz avç bolxmn.

Balhsn boln selən neg
negndən nəkd-don, bolna
Balhsn boln selən neg
negndən kərgəts.

Poştar degtr əgylz.

Mitə selənd bəədg bilə. Ter şinkən şkolas-xərz irlə. Gentkn yyd tatad, poşt zəədg kyn orz irv.

— Kasatkin Mitə yynd bəəny?

Eknə şud jahlalad odv.

— Dəkəd negnənn şil xamxlçkvu?

— Jamaran şil? — giz poşt zəədg kyn ərv.

— Terynd en degtr Moskvahas ilgəz, avtn

— Mitədj? Terynd biş bolvza?

— ligz Biçətə bəənə: „Komsomol'esk uulıncin 7 № gert bəədg, Kasatkin Mitəd“.

— Tiiklə nand bolz harçana.

— Ne, avtn!

Post zəədg kyn jovz odna. Mitə degtrig avad, ekləd zurgudinə xələn, umşna.

— Tedn Moskvad namag jahad tanъzaxmв? Mel mini tələ pisatelsmyd zurnal viçəd, tipografd barlsn bolxij?

Ydin xotlarn Mitə eckəsn surna:

— Aav, namag Moskvad tanъna?

— Xərnъ, tiim bollgo! Cuhar hancxn čini tuskar uxaldg bolxmn,—gihəd ecknъ inəv.

Tegəd Moskvad mini adres jahad medçkv?

— Ken enyg čamđ əgylsinъ vi medzəxşv, xəəmtpъ. Zug ken-bolv çign neg kyn čini adres əgsn bolx. Es giz post avç irxn uga bilə.

— Aav, enyg post zəədmв? Nand zəədg kyn jovhar avç irv.

— Poštig təmr xaalhar avç irz.

— Təmr xaalh tegəd namag jahz tanъv?

— Təmr xaalh čamag tanъzaxş. Kontort degtr deer adrestə jarlg naadmн. Tyynə xəən postd orulz əgdmн. Tendnъ poštig cuharag jilhəd, təmr xaalhar oln-zysn hazrur jovuldmн. En konvert deerk viçgərnъ čini adresər bas avç irv. Zug adresig cikər viçx kergtə.

Mañhdur ədrtnъ Mitə ulan-cergç avħasn viçg avv. Mitəd degtr əgyltxə gihəd viçylçkv, —giz avhnъ viçgtən viçz.

Kyrnə gilç?

Nikit biçg biçəd, jarşgt xajv, adresinъ iigz
biçv:

„Selənə ar zaxd, holın teltr, xuuçn gert
bəədg mini avh Ignatd“.

Kəvyd.

Endr jungad şkolur
iim oln kəvyd jovna.

Jungad gixlə, kəvyd cuhar
şinər bəəxər sednə.

Vanə traktorist bolx.

Petə maşinist bolx,
pioneer—Sergej bolxla,
lavta inzener bolx.

Traktoristnr kolxozd bəənə—
kolxozi traktorar xahlna.

Parovoz deer maşinist,
parovoz şulun jovna.

Fabrik kexər sedəd,
inzenermyd irnə.

Mel en uçrar şkolur
endr iim oln kəvyd jovna.

Biçkn kyykdin kozldur (očki).

(Şog.)

Aav, kozldur nand xuldz avç as: bi çamag durahad degtr umşx durtav,—giz kœvyn eck-dən kelnə.

—Ne,—giz ecknə xəry əgnə, — bi çamag kozldur avç əgnəv, zug biçkn kyykdinig. Tegəd kœvyndən degtr xuldz avç əgv.

Bidn—end, ta—tend.

Balhsna zaxd
ploşcadă deer
zavod keçkz.
Tyynd olna
şunmha kədlıms kegdnə.

Kədlımsçır.

—Xavrin tərə tərlhnd
Sojuz beln bolxd
kedy sejalks,
kedy traktormud
kergtə boln gizənə.

Parovoz.

—Oratvzav?—
gihəd əəhəd adhv.
Bəəsn çidlərn nisvv.
Bi tərə tərxəs urd
sejalks, traktormud
avç irvv.

Kolxoznikyд.

Bidн vagodig xoosar
Balhsnur ilgexn ugavdn.

Bodncgar,
Биудәһәр
Boln ysәr

tednig dyryrgәd açxvdн

Kolxozmud!

Kedlmşçnr!

Bidн—end,

ta—tend.

Mana kedlmş negn,

zura bas negn.

Orçullhu.—Sanzarha B.

Redaktor—Manzin K.

Korektor—Ja'mtin M.

Сдано в набор 11/III—37 г.

Подписано к печати 27/IV—37 г.

Формат бумаги 62×94 1/16.

Печатных листов 6 1/2

Бумажных листов 3 1/4

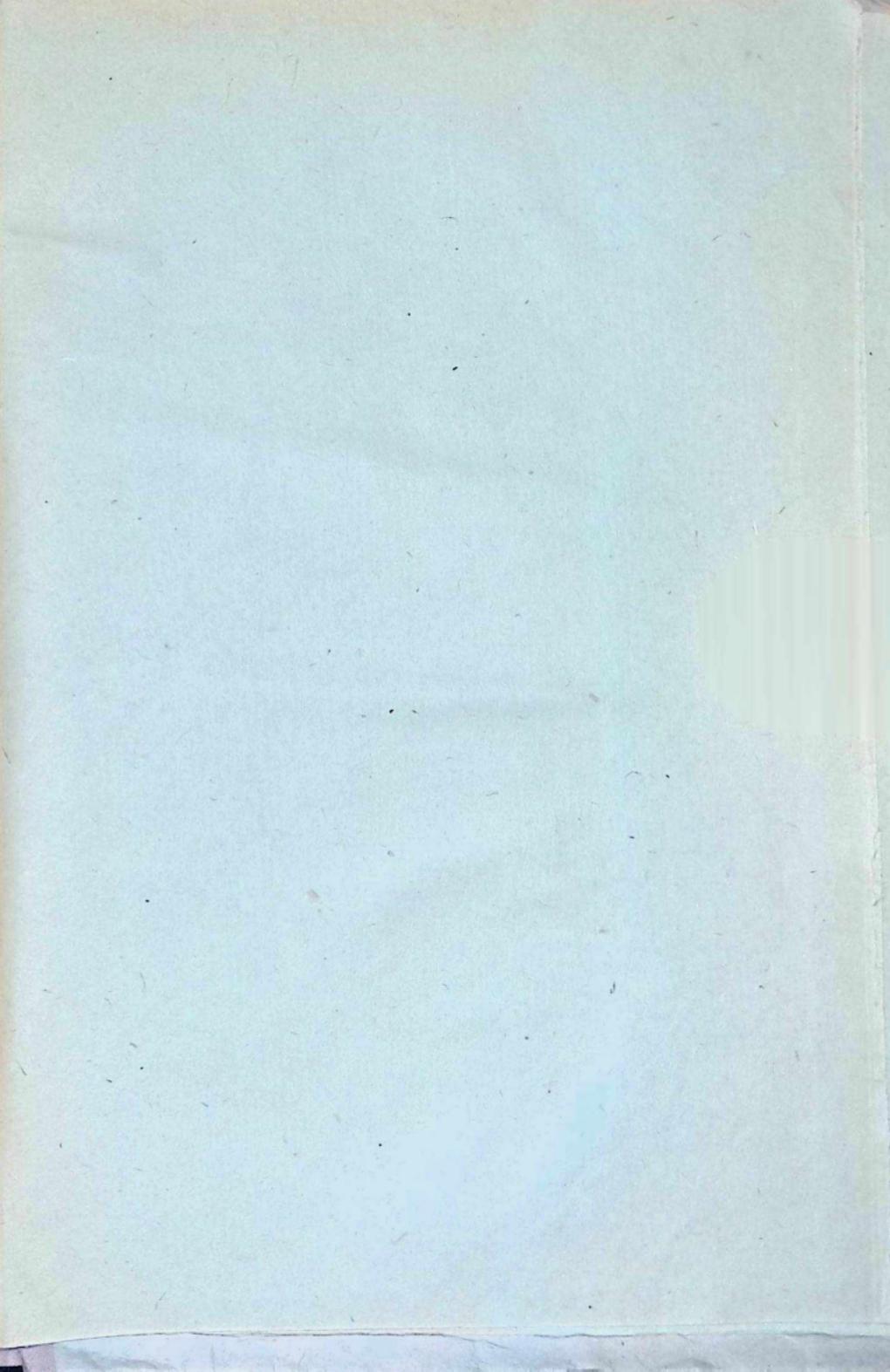
Колич. знаков в печ. листе 20.000

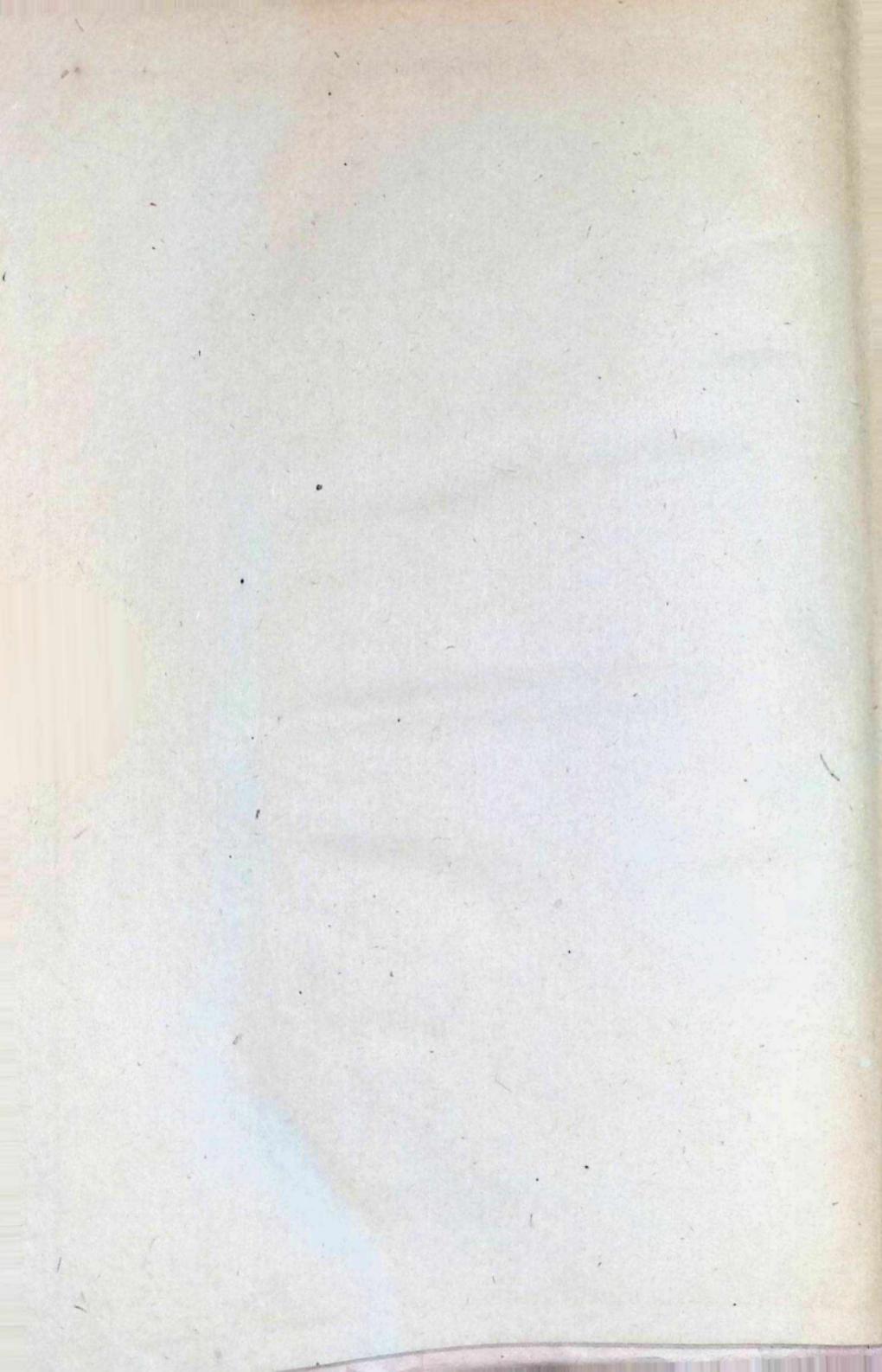
Тираж 6150.

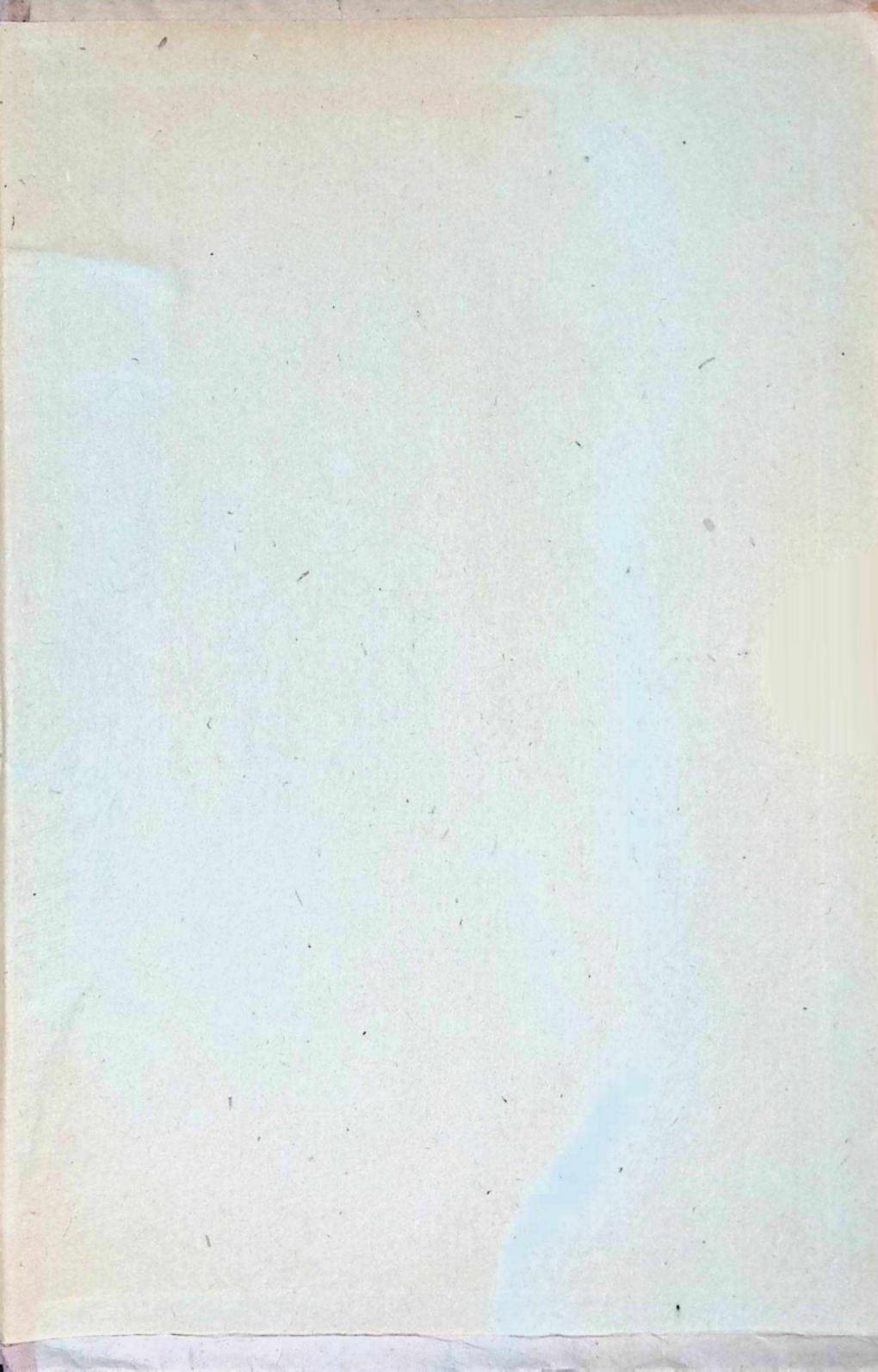
Заказ № 545.

Уполн. Главлито № С—1778.

Типография № 1 КалмГИЗ'а г. Элиста,

Уппъ 70 densg.

8941

Е. Я. ФОРТУНАТОВА
КНИГА ДЛЯ ЧТЕНИЯ
часть первая
ДЛЯ ПЕРВОГО КЛАССА
Перевел Санджарыков Б.

На калмыцком языке

Калм. Госиздат. г. Элиста 1937 г.